

EL CONFLICTE DE LA NOTARIA DE GIRONA

Oferim alguns documents sobre els conflictes haguts entre el poder civil i aleshores poder eclesiàstic per la notaria de Girona, entre els anys 1365 i 1367. No són res més que l'exteriorització d'un dels tants problemes que pervingueren de les difícils relacions entre l'Església i la Corona d'Aragó en el regnat de Pere el Cerimoniós, sobre les quals tant resta per escriure i, sobretot, per investigar.

Els protagonistes del conflicte són el rei Pere el Cerimoniós, l'infant Joan, Duc de Girona i llurs consellers d'una banda; de l'altra el bisbe Enyec¹ de Valtierra² i els seus familiars.

El rei Pere no era home que consentís minves en la seva jurisdicció i en les regalies de la corona; s'aferrava en el ceremonial i l'etiqueta com a mitjà de mantenir de manera palesa i significativa aquell principi de la preeminència reial, entorn de la qual voltava l'organització de la seva cort. Imperatiu i magníficent s'afermà en les tendències polítiques del seu temps que exaltaven l'autoritat reial, mentre que el seu temperament ambiciós i que recelava de tothom, sacrificava si li convenia, els amics i els millors consellers, el portà a emprar, sense cap mena d'escrúpols, tots els procediments —bons o dolents— per assolir el que se proposava i que, en el fons, era sempre enfortir la seva autoritat o resoldre problemes moltes vegades eventuals. Mostrà una intelligència ben sovint superior a la dels magnats del seu entorn i a la dels altres reis peninsulars que li foren coetanis, tan mancats d'escrúpols com ell i que han passat a la història amb els apel·latius l'un de *El Malo* i els altres dos amb el de *El Cruel*. En certs moments té rauxes de

¹ En llatí s'anomena sempre *Ennecus*. Documents catalans de l'Arxiu Diocesà de Girona estesos en nom seu (*Literarum*, U-54, fols. 128 i ss.), li diuen "Nos Yenyego per la gràcia de Déu bisbe de Gerona" etc.

² Els documents gironins li catalanitzen el cognom pel "Valtterra", en canvi en els de la cancelleria reial se li diu sempre "Valtierra".

violència que, generalment, sap frenar per esperar el moment oportú per a la seva venjança crudel, serena i meditada. Vol ser tingut per home culte i procura que els seus discursos i proposicions a les corts tinguin un contingut pseudoteològic o quan menys vinguin plagats de cites bíbliques; no sabem si certament aquelles dissertacions eren ben seves, com tampoc si ho era la seva producció poètica casolana, car no ho fou la crònica on parla com si l'hagués feta ell mateix.

En resum, Pere el Cerimoniós no era home per declinar dels seus drets ni admetre uns poders paral·lels als seus. L'incident en la seva coronació a la seu de Saragossa —on s'anticipà al que faria Bonaparte poc menys de cinc segles després a la seu de París—, per tal de que cap dels seus vassalls pogués creure que devia la corona a l'Església, com amb tant de plaer ens retreu la seva crònica, és un prenunci del que serà la seva actuació en tot el regnat en front del poder eclesiàstic. Quan per la guerra amb Castella li calgué diner, sense ni esperar l'ajuda de les corts dels seus regnes, s'incautà dels rèdits de la Cambra Apostòlica, sense que el fet produís escàndol en els seus vassalls, car el fiscalisme de la cúria papal encara era més odiós; si el collector d'aquells rèdits l'excomunicà, el rei Pere sabé emprar pla bé els mitjans coercitius per a que li fós llevada totseguit la pena d'excomunicació. Quan els bisbes de la tarraconense volen imposar sancions econòmiques per a castigar delictes de sacrilegi, el rei els hi barra el pas, perquè aquella mena de penes només poden imposar-les els tribunals civils i caldrà que els eclesiàstics es conformin amb imposar sancions espirituals. En una època en què és normal la submissió dels conflictes jurídics a la resolució d'àrbitres, fugint d'una justícia ordinària que, com sempre, era cara i lenta, el rei Pere dictà una pragmàtica³ prohibint als seglars de comparèixer davant dels jutges eclesiàstics i sotmetre's a les decisions d'aquests. El Concilis provincials Tarraconenses, tenen constitucions contra els *invasores, raptores et depredatores* dels béns i drets eclesiàstics, i apliquen a fets d'ordre temporal greus penes espirituals, com la d'excomunió, cara a la conservació del patrimoni i preeminències clericals i de jurisdic-

³ És de l'any 1365 (Arxiu de la Corona d'Aragó, Registre 985, f. 160), però no figura en les compilacions de constitucions i altres drets de Catalunya. El 21 d'abril del 1367, el mateix rei prohibeix un acord sobre el comtat d'Empúries que es faci davant del bisbe (Arxiu C. A., registre 1.079, f. 45-46).

cions ben discutibles les més de les vegades; en els concilis dels anys 1364 i 1367, l'arquebisbe Pere de Clasquerí hi torna a insistir, però el rei Pere el Cerimoniós, que entén perfectament que això va per ell, reacciona fent seguir processos de pau i treva contra l'arquebisbe, els seus vicaris i assessors i fins i tot contra alguns bisbes zelosos dels interessos clericals, com els de Vic i de la Seu d'Urgell; si algun bisbe aixeca el cap i enfronta el poder eclesiàstic amb el reial, el rei Pere no s'hi pensa gens ni gaire i fa ocupar les seves temporalitats. Per a l'arquebisbe de Tarragona Pere de Clasquerí, la situació esdevingué tràgica; el rei li cerca conflicte rera conflicte i les pugnes per a la jurisdicció i domini de la ciutat de Tarragona —un dels tants episodis provocats per l'accentuat regalisme de Pere el Cerimoniós— fins que pot incorporar la ciutat a la corona reial; si pocs anys després l'arquebisbe Clasquerí ha de marxar de Tarragona i mor a l'exili, també veurem com el bisbe Valtierra de Girona haurà de deixar la seva seu i acceptar-ne una altra menys important.

Amb la Santa Seu —que és molt lluny— les relacions tenen alts i baixos, però el rei Pere tampoc hi fila gaire prim, fins a l'extrem de fer renunciar a quatre notaris públics nomenats pel bisbe de València per delegació del Papa Urbà VI o posar-los en l'alternativa d'exiliar-se fora dels regnes. El Papa li fa greus retrets i l'amenaça amb penes eclesiàstiques, però això només serví perquè el rei revoqués determinades mesures de crueltat contra clergues, sense que per això fes deixament de les seves preeminències i dels seus esforços, gairebé sempre emprats amb eficàcia, per a limitar la jurisdicció eclesiàstica. Sabé jugar bé amb les corts dels seus regnes, malgrat la bona disposició d'aquestes en favor dels drets de l'església, amb el seu tira i afluixa tan característic d'aquest monarca, que, tal volta, hauria merescut l'apellatiu de *El Gran*, si no hagués deixat arreu antipaties i conflictivitats. Quan a les darreries del seu regnat es produeix el Cisma, el nostre rei es sabé mantenir en una profitosa indiferència i no permeté que els seus regnes es decidissin a favor de cap dels dos papes en conflicte; per a ell tots dos eren iguals i, pràcticament, cap d'ells era gairebé res; potser fins a cert punt tenia un fons de raó, car en els nostres dies encara no en sabem massa la veritat. Pere el Cerimoniós no reconeix decididament a cap dels dos papes, mira de treure el que pot de cada un d'ells, però, entretant s'incauta dels serveis, annates, espolis, censos, sub-

sidis, vacants i altres rèdits que collia la Seu Apostòlica en els territoris de la Corona d'Aragó, ensems que el conflicte l'ajuda a mantenir en els seus estats una església acèfala que procurarà governar al seu arbitri; ell prou diu que aquells rèdits apostòlics —en realitat pressions fiscals de la cúria pontifícia— quan s'hagi resolt el conflicte seran entregats a qui li pertanyin, però el rei Pere mor molt abans de finir el Cisma i el seu hereu ja trobà manera d'arribar a un acord i no restituir res.

El regnat de Pere el Cerimoniós, com hem dit abans, és molt prometedor pels estudiosos que intentin fer un treball complet de l'acció d'aquest monarca en les seves relacions amb l'Església.

L'altre protagonista del conflicte de les notaries de Girona és el bisbe Enyec de Valtierra, possessionat de la nostra seu a les darreries de l'any 1362. Era d'una noble família oriünda de Navarra i establerta al regne de València, ben situat a la Cort, car havia estat canceller de l'Infant Martí. Quan arribà a Girona no havia complert els trenta anys; no era català, ni procedia del capítol catedral. S'establí a Girona acompanyat de la seva mare Elvira Sánchez de Heredia, del seu germà Andreu Martínez de Valtierra, de dues germanes, dos cunyats, una cunyada i tres o més cosins; els homes eren gairebé tots tonsurats, per a poder gaudir dels privilegis clericals sense comprometre's amb la recepció d'ordres sagrats. Al seu entorn el bisbe Valtierra hi portà diversos clergues forasters, com el seu cosí Diego Rodrigo de Heredia, que l'any següent de la seva arribada a Girona féu abat de la col·legiata de Sant Feliu, Pere de Flums,⁴ arxiprest de Sogorb i Santa Mèria de Albarracín, que el fa vicari general de la diòcesi de Girona i, després de les primeres topades en els conflictes que es diran, el substitueix pel llicenciat en lleis Miquel de Sant Joan, canonge de València i en els darrers temps del seu pontificat pel canonge de Vic Guillem de Vilagaia. Tant els clergues tonsurats com els servents, gairebé tothom foraster, eren gent de mentalitat guerrera més que no pas eclesiàstica.

Ens cal creure, però, que en la seva activitat religiosa Valtierra fou un home de bona fe i de bon sentit; les seves visites pastorals són nombroses i profitoses; celebrà diversos sínodes diocesans on dictà sàvies constitucions i —per ell o per mitjà dels seus col·labo-

⁴ En la documentació llatina, se li diu *Petrus de Fluminibus*; en els textos catalans coetanis de l'Arxiu Diocesà de Girona, se li posa Pere de *Flums* (?) i no *Rius* com calia esperar.

radors— formà la primera compilació o *corpus* de les constitucions sinodals de Girona.

Però al costat d'això trobem en la seva actuació una influència notòria dels familiars que li fou nefasta, sobretot si tenim en compte la juvenesa d'aquell prelat, mancat d'experiència i de la prudència més elemental. No vacilla en donar a la seva mare alguns rèdits del patrimoni eclesiàstic⁵ ni en fer ostensible que determinades decisions i gràcies les atorga per a complaure a aquella,⁶ al germà o a alguna germana.⁷ Altrament, el germà, els cunyats i els cosins arribaren a Girona gairebé com en terreny conquerit, fent ostentació de la seva prepotència i passejant-se armats per la ciutat, on era prohibit d'exhibir-hi armes.⁸

Com a conseqüència dels conflictes que seguidament esmentarem, no satisfet el rei amb la remoció de vicaris generals, acabà per obtenir la del mateix bisbe, el qual a les primeries de l'any 1369 fou traslladat a la seu de Sogorb i Albarracín. Però el rei Pere, que sempre feia el que li convenia, tornà a la seva gràcia el bisbe Valtierra i l'any 1378 l'envià d'ambaixador a Avinyó, acompanyat del seu germà Andreu, per tal de gestionar del Papa que li reconegués el seu dret com a rei de Sicília; l'any 1380 Enyec de Valtierra fou promogut arquebisbe de Tarragona, en premi als seus serveis, car el Papa Climent VII volia complaure el rei d'Aragó per tal d'atraure'l a la seva cleda. Valtierra no es possessionà de la seu de Tarragona fins el gener del 1387, quan ja era un home madur i assenyat, però encara ben lluitador.

Des de la sistematització de les escrivanies, tímidament apuntada en començar la Baixa Edat Mitja, però ja ben estructurada amb la recepció del dret romà justinianenc, per tal que un document o escriptura tingués la condició d'instrument públic, calia que l'escrivà o notari gaudís d'una autoritat ordinària amb la qual rebia la fe pública, o sia que aquell notari fos posat i garantit pel qui tenia la jurisdicció en els llocs on l'escrivà exercia la seva missió,

⁵ Arxiu Diocesà de Girona, U-58, fol. 78 v.

⁶ Arxiu Diocesà de Girona, U-57, fols. 34 i 59.

⁷ Id., fol. 1, 3.

⁸ Era prohibit per les crides fetes fer pel batlle de la ciutat, però tampoc no podien anar armats pel carrer donada la seva condició de clergues, car ho prohibia una constitució del mateix bisbe Valtierra donada en el sínec de l'any 1346, encara ben recent.

ja sia pel rei en les ciutats, viles o llocs reials, o bé pel senyor jurisdiccional en els llocs de baró.

De la mateixa manera que hi podia haver notaries depenents de ciutats, viles o corporacions que gaudien d'aquell dret per especial privilegi del rei o del baró, podem trobar notaries que llur autoritat dimanava d'un monestir, d'una església o d'un bisbe, però això tan sols en territori en el qual l'església, cenobi o prelat en tinguessin la jurisdicció civil o la baronia, per la seva condició de baró i no en la d'eclesiàstic, o sia en ús de l'autoritat ordinària.

Sense jurisdicció no hi podia haver fe pública o funció notarial. Evidentment que l'Església podia nomenar els seus escrivans i atribuir-los-hi fe pública, però, com ara, venia limitada als actes interns de les seves cúries i no pels efectes civils i ordinaris.

A Girona hi havia precedents històrics de notaries establertes per designació episcopal, però caldrà donar una breu relació abans d'entrar en matèria:

1. — Per privilegi del rei Jaume I donat des de Lleida el dia primer de maig de l'any 1263, a favor del bisbe de Girona Pere de Castellnou, aquest podia crear un notari, tant per actes judicials com per escriptures públiques. Aquest privilegi venia limitat a durant la vida del bisbe Castellnou.

2. — El rei Alfons III el 15 de desembre de 1328, des de València, i el 9 de maig de 1330, des de Barcelona, va manar al batlle de Girona i al seu lloctinent perquè procedissin contra un notari del bisbe de Girona i els seus substituïts, sota pena de 200 diners d'or, per tal que no s'atrevis a fer escriptures públiques a la ciutat de Girona i als seus termes.

3. — El rei Pere III, el 21 de març de 1336, des de Saragossa, prohibeix que els notaris del bisbe de Girona autoritzin escriptures públiques en tota la ciutat, els seus suburbis i termes, imposant fortes penes als contravenidors i manant de fer-ne pregó públic en tres dies de mercat.

O sia que a la ciutat de Girona no hi havia escrivania episcopal que pogués entendre d'actes i instruments no eclesiàstics i el privilegi de l'any 1263 s'havia extingit el 20 de febrer de l'any 1279 amb la mort del bisbe Castellnou. Les temptatives de nova instauració havien fracassat per prohibició del rei bon punt s'intentaven d'establir.

Però Enyec de Valtierra no ho va estimar així, assessorat o no,

i a darreries de 1365 i inicis de 1366 nomena tres notaris per a la ciutat i territori de Girona, a saber Narcís sa Font, Berenguer Moradell i Jaume Frugell. Els notaris reials de la ciutat Jaspert de Campllonc i Francesc de Sant Martí se'n queixen tant al rei Pere com a l'infant Joan Duc de Girona. El rei i el príncep prenen mesures per a salvar la seva jurisdicció, potser quelcom dures, però el bisbe, precipitadament, fulmina excomunicacions contra els oficials reials. Les coses es van complicant cada vegada més i s'endureixen les posicions, al que no hi deixen de tenir la seva part de culpa els farfants que conviuen al palau episcopal i la mena de *viafors* muntada pel veguer, el batlle i el jutge ordinari de la ciutat el dia 23 de maig de 1366, vigília de Pentecostès.

D'això en segueix l'empresonament de tretze personatges de la família episcopal, entre ells el germà, els cunyats, els cosins del bisbe i fins i tot el cuiner; i registres i escorcolls al palau, actes de violència i, si hem de creure la dramàtica declaració del vicari general, és agredida la mateixa mare del bisbe. D'això en provenen noves excomunicacions i processos canònics, reunions d'eclésiàstics que a manera de sínode promou el bisbe a Vilabertran, però que no serveixen per a res a pressió del rei i dels consellers de l'infant Joan. Els empresonats no es limiten als tretze familiars del bisbe i s'estén als notaris episcopals, alguns dels quals són condemnats a mort i estan a punt de ser penjats.

En les relacions entre uns i altres hi ha alts i baixos. Quan sembla que van a ser alliberats els familiars del bisbe, els processos d'excomunió fan reaccionar al rei i no els deixarà anar sinó a canvi del pagament de bones manlleutes. Si el bisbe sacrifica el vicari general, l'infant Joan també cessa el jurista Joan Guerau, jutge ordinari de la vegueria de Girona, enemic declarat del bisbe, excomunicat i un dels promotors del *viadors* de la vigília de la Pasqua granada, que es conforma amb el mateix càrrec al comtat d'Empúries.

A les excomunicacions, el rei hi contesta prenent les temporalitats del bisbe, fins i tot de manera violenta. Valtierra cerca que el metropolità faci aplicació de les famoses constitucions dels concilis provincials *contra invasores*,⁹ però això serveix perquè el rei

⁹ De les famoses constitucions tarraconenses *Item cum quidam* del concili de l'any 1244, *Olim excommunicasse* del de l'any 1246, *Item sacro approbante* del 1253, *Verum cum*, del 1266, *Item declarando constitutiones* i *Item statuimus* del 1274, *Sacro*

prengui represàlies contra l'arquebisbe.¹⁰

A les darreries del 1366 es vol celebrar un concili a Tarragona i tot hi està a punt; però les maniobres del rei Pere obliguen a ajornar-lo per a l'any següent. El concili procura garantir les notaries de les esglésies, especialment les baronals, però no resol gran cosa i, en canvi, porta malestar entre els clergues sobre els quals s'imposa una talla per a repartir les despeses que porti la defensa dels drets eclesiàstics.¹¹

Durant el conflicte el bisbe Valtierra procura no moure's de la seva baronia de La Bisbal i d'altres dominis propis com Bàscara, romanguent al seu castell on s'hi veu més segur; envides posa els peus a Girona. No assisteix al concili de Tarragona ni a les corts que es celebren a Vilafranca i hi envia apoderats al·legant que perilla la seva seguretat personal, però a les corts no li admeten excusa que no tenen per provada ni jurada. El castell de La Bisbal és un lloc de conspiració i, fins i tot, es lleven actes amb el notari *portes enfora* sorprenent la confiança d'incautes visitants; això ens mostra pla bé la mena de gent que el bisbe Valtierra tenia al seu entorn.

El rei Pere tampoc no planyia amenaces als bisbes del seu reialme perquè no fessin ús ni aplicació de les penes que imposaven els concilis de Tarragona.¹²

Els esdeveniments de les notaries de Girona, no són res més que un dels tants episodis dels conflictes entre els dos poders, quan l'un i l'altre s'acusen mútuament de voler segar *in alieno segete*. La qüestió de les notaries, en una forma o en altra, durà molt de temps, repercutint a tota Catalunya. Els incidents rebrotaren enca-

concilio i *Si vero* del 1283, *Sollicitat cura suscepti regiminis* i *Officii nostri* del 1294, *Ecclesiastica iurisdictio* del 1324, *Decernimus temporale dominium* del 1330, Els *Dubia et eorum responsiones* del concili de l'any 1339 (confirmats pel papa Clement VI el 23 de juny de 1343), *Procedit a rationis* del 1357 i *Ceterum quia* del 1364, se'n volgué fer ús en el concili de l'any 1367 que es transformà en conflictiu per les pressions del rei.

¹⁰ El 20 d'agost del 1366, el rei foragità de pau i treva l'arquebisbe de Tarragona, el seu vicari general i llur assessor micer Bertomeu Avacés, per haver anat contra les regalies de la corona en el cas del bisbe de Girona (Arxiu de la Corona d'Aragó. Cancelleria, Registre 985, fol. 159).

¹¹ Arxiu Diocesà de Girona, U-57, fols. 25, 27, 28 v. i 34, entre molts més.

¹² El 3 de desembre 1367 al bisbe de la Seu (Arxiu de la Corona d'Aragó, Registre 1.079, fol. 115); el 28 de gener 1368 al de Vic (ídem, fol. 134 v.-135 v.), i el 17 de febrer 1368 al bisbe de Barcelona (ídem, fol. 151).

ra fins el 1374 i en tot el país es va córrer el risc que arribés a desaparèixer el testament rural atorgat davant dels rectors.¹³

Aquest tast d'aplec documental, necessàriament incomplet, presenta materials de les dues parts en discòrdia i explica moltes més coses de les que diem en aquestes notes introductòries.

J. M. PONS I GURI

Institut d'Estudis Gironins.

APÈNDIX

I

Girona, 14 setembre 1365.

Creatio Notarii Iacobi Frugelli.

Noverint universi, quod nos Enecus Dei gratia episcopus Gerundensis, attendentes quod sagax humane nature discretio memorie hominum labilitatis pensata, ne diurnitatis temporum ei que inter contrahentes aguntur obliuens defectui subiacerent, tabellionatus officium adinvenit per quod contrahencium nota scribuntur et scripsitur ministerio postmodum longum servantur in eum, ac considerantes te Iacobum Frugelli cive Gerunde, ad dictum officium tabellionatus et notarie exercendum in quantum humana fragilitas nosse hoc permitit fore sufficientem et idoneum ac attentum, ea propter de dicto officio per te fideliter ac legaliter exercendo tibi ducimus providendum, ac te notarium et tabellionem nostrum publicum et autenticum tam in civitate quam in diocese nostra Gerundense facimus et creamus ac et de ipso officio per pennam calamarium atque cartam presencialiter investimus. Dantes et concedentes tibi plenam licentiam ac potestatem et facultatem instrumenta, acta, protocolla, literas, testamenta, seu ultimas decedencium voluntates et codicillos ac quascumque alias scripturas cuicumque sint generis conficiendi, scribiendi, copiandi, exemplandi seu scribi copiari et exemplari facendi dum tamen in hiis que scribi, copiari et exemplari, et in formam publicam redigi facies et manu tua propria subscribas et ut notarius noster publicus ea claudas, testes et eorum

¹³ V. el nostre treball *El Testamento Parroquial Gerundense en el siglo XIV*, a ANALES DEL INSTITUTO DE ESTUDIOS GERUNDENSES, vol. XVI (1963), pàgs. 185-199.

attestationes et dicta recipiendi et examinandi et eorum dicta et atestationes scribendi seu scribi faciendi et publicandi, et de causis, litibus, questionibus, et quibuscumque iudiciorum actis coram quibuscumque iudicibus et a quibuscumque interiectis et eorum parte et partibus instrumenta publica ut premittitur conficiendi. Dantes et concedentes nichilominus tibi auctoritatem et potestatem ut quandocumque tibi expedire videbitur et opportunum fuerit ac inde requisitus firmare notas instrumentorum, testamentorum, codicillorum, acta iudiciorum, testium depositiones per te et quoscumque notarios seu scriptores iuratos per nos vel predecessores nostros Gerundenses episcopos vel scriptores iuratos nostros aut ipsorum notariorum, aut alicuius eorundem iam creatos seu creandos receptas et recipiendas in publicam formam seu pergamenum possis redigere seu redigi facere, ac eas et ea subscribere et claudere manu tua propria, prout decet, et instrumenta ipsa per hec habeant perpetuam firmitatem ac si in publicatione cuiuslibet instrumentorum testamentorum, codicillorum, actuum, iudiciorum, testium depositionum, auctoritate ordinaria intervenisset. Et generaliter omnia et singula facere et exercere que ad dictum tabellionatus officium quomodolibet vel alias per notarios nostros et predecessorum nostrorum est fieri consuetum ac ita quod ad te tanquam ad notarium nostrum publicum et auctenticum in omnibus et singulis et dependentibus ab eisdem si et quando et quociens necesse fuerat per totam civitatem et nostram diocesem Gerundensem libere recurratur. Ad hec ego dictus Iacobus Frugelli consentiens in presentia mei notarii et testium subscriptorum vobis reverendo in Christo patri et domino domno episcopo supradicto promitto et sponte iuro per Deum et eius sancta quatuor Evangelia corporaliter a me tacta circa predictum officium per me exercendum fideliter me habere et ea que michi ex debito ipsius officii facienda occurrant et scribenda fideliter et absque fraude scribam seu scribi faciam et secretum tenebo de hiis de quibus teneri debeat et fuero requisitus et omnia fideliter faciam iuxta bonam conscientiam meam et posse que ad idem officium pertinebunt, sic me Deus adiuvet et dicta Eius sancta quatuor Evangelia contra me posita et tacta. Actum est hoc Gerunde .XIII. die septembris anno a Nativitate Domini M.CCC.LX. quinto. Sig~~num~~num nostri Eneci episcopi predicti qui hec firmamus et laudamus. Sig~~num~~num Iacobi Frugelli predicti qui hec firmo et laudo pariterque iuro. Testes huius rei sunt venerabilis Andreas Martiniç de Valterra miles, Salvator de Gerp presbiter de Capitulo Gerundense, Gil Roiç et Iohannes Bonet de domo dicti domini Gerundensis episcopi.

Fuit factum unum et sibi traditum in publica forma per discretum Philipum de Palatio clericum et notarium publicum dicti domini episcopi qui ipsum instrumentum recepit.

II

Barcelona, 23 abril 1366.

Infans Iohannes et cetera. Venerabili in Christo patri Eneco divina providencia Gerundensi Episcopo. Salutem et dilectionem.

Paternitatis vestre debet esse propositum sic iura et actus Ecclesie vobis comisse prudenter agere, ne regaliis prefato domino Regi atque nobis pertinentibus preiudicium nullum fiat seu derogatio aliqualis. Nunc autem plurimorum fidedignorum relatione nostris auribus est deductum quod vos dictus Episcopus non ignoranter, sed ex certa scientia et certificatus ad plenum, vos seu predecessores vestros in dicta Ecclesia nullam de hoc potestatem obtinere, sed conans falcem vestram in messem mittere alienam, contra regalias dicto domino Regi ut principis Cathalonie et nobis pertinentes creastis de facto, si quod absit creatio dici possit, unum et plures notarios in civitate et diocese Gerundensi licet clandestine et occulte licentiam a dicto domino Rege seu nobis minime petita seu obtenta, faciendo inter alia contra morem a quibusdam vestris predecessoribus observatum. Illi vero sciente, ad eos notariorum creationem minime spectare hoc privilegium seu beneficium a retro principibus obtinebant, et inter ceteros quidam ex eis privilegium de unico solu modo creando notarium a preexcelso domino Iacobo Rege Aragonum, proavo nostro recolende memorie, ad acta conficienda iudicialia coram ipso Episcopo et eius officiali et ad ipsius Episcopi vitam solummodo impetravit ut de hoc clare constat per instrumentum publicum tenoris sequentis:

«Noverint universi: Quod nos Iacobus Dei gratia rex Aragonum, Maiorice et Valentie, Comes Barchinone et Urgelli et dominus Montispesulani, per nos et nostros concedimus et damus plenam licentiam vobis venerabili et dilecto nostro Petro Dei gratia Episcopo Gerunde quod possitis creare dum vobis fuerit vita comes unum publicum notarium Gerunde ad scribendum acta iudicialia coram vobis vel officiali vestro vel quecumque iudice ordinario vel eciam delegato a vobis in causis ecclesiasticis tantum, et ad conficiendum instrumenta que per publicum tabellionem fuerint conscribenda, volentes et concedentes quod instrumenta per dictum tabellionem facta et alia que per ipsum fuerint conscribenda in dictis causis, tam in iudicio quam extra, plenam habeant roboris firmitatem. Et si forte dictum notarium mori contingerit alium in predicto modo creare possitis. Et sic semper in tota vita vestra habeatis licentiam et plenum posse creandi unum notarium post alium ad predicta conficienda et conscribenda, ut est dictum. Datum Ilerde kalendas madii anno Domini m° cc° lx° tercio. Sig~~X~~num Iacobi Dei gratia regis Aragonum, Maiorice et Valentie, comitis Barchinone et Urgelli et domini Montispesulani. Testes sunt Petrus de Montecatheno, Ray-

mundus de Montecatheno, Bernardus Guillelmi de Entença, Iauçbertus de Castronovo, Guillelmus de Cardona. Signum Michaelis Violete qui mandato domini Regis hec scribi fecit loco, die et anno prefixis».

Vigore cuius privilegii dictus quondam episcopus Raymundum Ollarii de Palatiolo in notarium creavit ut patet lucide per quoddam aliud publicum instrumentum cuius series sicut se habet:

«Noverint universi quod nos Petrus Dei gratia Episcopus Gerundensis, auctoritate nobis a domino Rege in hac parte concessam, creamus, stabilimus, facimus et etiam ordinamus te Raymundum Ollarii de Palatiolo notarium publicum Gerunde quamdiu nobis fuerit via comes; ac tibi plenam auctoritatem donamus, prestamus et concedimus faciendi et scribendi per te vel alium aut alios scriptores iuratos acta iudicialia coram nobis et officiali nostro qui pro tempore fuerit aliisque omnibus iudicibus ordinariis et etiam delegatis quicumque a nobis Gerunde fuerint constituti et etiam confiendi, scribendi et subscribendi publica instrumenta et alias universas scripturas quecumque parte facta vel scripta fuerint seu per alium vel alios scriptores iuratos dum tamen sit in eis tua subscriptio specialis ipsaque omnia voluisse tanquam vere publica plenam habere et obtinere ubique in omnibus tam in iudicio quam extra iudicium roboris firmitatem ut autem presenti pagine fides plenior adhibatur ubique eandem sigilli nostri pendentis munimine et subscriptione propria roboramus. Actum est v^o kalendas iulii anno Domini M^o. CC^o. LX°. tertio. Ego Arnallus de Calonico presbiter de Capitulo Gerundensis subscribo. Ego Petrus Dei gratia Gerundensis episcopus subscribo. Ego Raimundus de Avinione Gerundensis archilevita subscribo. Ego Petrus de Balneolis capellanus domini episcopi Gerundensis ut testis subscribo. Ego Guillelmus de Vilanova pro teste subscribo. Signum Iohannis de Bisania notarius predicti domini Petri Dei gratia Gerundensis episcopi qui hoc scripsit».

Quare nolentes tantum lesionis dictarum regaliarum et iurisdictionis regie regimine tollerare dispendium paternitatem vestram ex debito iusticie requirimus et monemus quatinus quascumque creationes per vos seu alium quenquam vestro nomine factas de notariis quibusvis presentibus revocetis seu revocari penitus faciatis ipsosque de facto destituatibus sicut et de facto ut premittitur exercitid nos enim ex superhabundantia taliter auctoritate regia atque nostra ipsos harum serie destituimus omnemque potestatem, si qua de facto eis fuit atributa recipiendi instrumenta abdicamus ne amodo auctoritate vestra seu alia nisi regia instrumenta recipere audeant ne ut tabellionatus officio memorato. Quoniam nos quecumque instrumenta scripturas publicas seu alia quecumque acte recepta aut confecta per illos qui auctoritate vestra se notarios aut scriptores inprovide nominabunt cassamus, irritamus et annullamus, quatenus de facto processerunt et absque ullo valore et efficacia esse decre-

vimus cum presenti sicut quod nos. possint alicui prodesse vel obesse tanquam per privata persona a dicto domino rege seu nobis potestatem de hiis non habentem recepta et confecta nec in iudicio vel extra eisdem fides aliqua habeatur, aliter cum tanta preiudicia et novitates intollerabilis pati sicut nec convenit nominamus talia super hiis curabimus remedia adhibere quibus dicte regalie illese remanebunt penitus et intacte et vos utique et illi qui se auctoritate vestra notarios appellarunt indubie cognoscetis quantum huiusmodi novitates et preiudicia dominus rex et nos aborremus quantumque ea velut potestate regie et nostre preiudicialia detestamur. Nos enim superhabundantis cautela et ne de hiis per dictos scriptores vestros seu alios quos sua ignorantia valeat allegari, precipimus et mandamus cum hac eandem dictis scriptoribus vestris et aliis quibusvis auctoritate vestra temerarie de facto in notarios creatis si sicut quod absiti dici meretur quatenus instrumenta seu alias scripturas publicas nullatenus recipere audeant ut notarii seu scribe aut tabelliones publici. Quinimo si aliaqua instrumenta aut scripturas ut notarii receperunt ea fidelibus nostris Iasperto de Campolongo et Francisco de Sancto Martino notariis publicis civitate Gerundenses et eius vicarie quorum est notaria publica earundem civitatis et vicarie tradere non posponant per ipsos velut in dicti domini regis et nostri ac eorum preiudicium factas et confectas abolendas et etiam laniandas cum eorum notulis sive protocollis ne talia decetero memorie comendantur. Datum Barchinone xxvii die aprilis anno a Nativitate Domini m^o ccc^o lx^o vi^o. Iacobus cancellarius. Cancellarius misit eam signatam ex p. = Pro.

Arxiu de la Corona d'Aragó, Cancelleria. Registre 1.787, fol. 113

III

Barcelona, 28 abril 1366.

Infans Iohannes etc.

Dilectis et fidelibus vicario et subvicario et bailulo Gerunde et Bisulduni ceterisque officialibus nostris ad quos presentes pervenerint, vel locatenentibus eorundem. Salutem et dilectionem.

Pro parte fidelium nostrorum Iasperti de Campolongo subthesaurari domini regis et Francisci de Sancto Martino civium Gerunde quorum est scribania publica tabellionatus civitatis et vicarie Gerunde, fuit nobis subscripta litera presentata:

«Petrus Dei gratia rex Aragonum, Valentie, Sardinie et Corsice, comesque Barchinone. Dilectis et fidelibus suis vicario et baiulo Gerunde et Bisulduni, ceterisque officialibus nostris vel eorum locatenentibus ad quos presentes pervenerint. Salutem et dilectionem. Petitiones nobis oblate pro parte Bernardi de Toyloano civis civitatis

Gerunde et auctoritate ac concessione regia notarii dicte civitatis et baiulie ac vicarie eiusdem series continebat quod illustrissimus dominus Iacobus recordationis eximie rex Aragonum avus noster prospiciens nulli fore licitum nec posse uti officio tabellionatus seu scrivanie civitatis predicte nec debere ac posse conficere instrumenta in dicta civitate seu eius suburbiis sine licentia regia et auctoritate quia intellexerat quod quidam scriptor actorum que conficiuntur coram officiali episcopi Gerunde, in ipsius domini regis contemptum inceperat conficere instruameta contractuum acse notarium scribere providendo iuri regio cum binis litteris suis quarum altera datam fuit Barchinone VII° kalendas decembris anno Domini M^o CC^o X^o quarto; et altera Illerde tertio idus marcii anno Domini M^o CCC^o septimo, mandavit baiulo et iudici Gerunde qui tunc erant et eorum locatentibus quod dicto scriptori iniunxerent sive attemptata fore censebantur facere presumerent nichilominus ratione delicti super hoc comissi per ipsum scriptorem usurpando iurisdictionem regiam Gerunde duxerent pena debita puniendum et requirentes episcopum Gerunde ut a creatione notariorum ex tunc penitus abstineret, preconitzacionem fieri facerent publicet per dictam civitatem quod nemine cum scriptoribus sive notariis predictis creatis per dictum episcopum conficerent aliquas scripturas, et qui contrafaceret penam incurreret corporis et averi queque instrumenta et alia scripta per ipsos scriptores ut publica confecta pro falsis et adulterinis habentes eiusdem fidem aliquam nullatenus adhiberent imo si qua de instrumentis ipsis vel scripturiis per scriptores ipsos confecta et ad manus ipsorum vel eorundem alterum pervenirent ipsa dirrumperent et dilaniarent eo quia nullus in dicta civitate aut eius terminis debet aut potest se scribere notario in suis scripturis nisi ille seu illi quibus a regia celsitudine atributa fuerit auctoritas seu potestas, Denique serenissimus dominus Alfonsus clare memorie rex Aragonum genitor noster pro tuitione et conservatione iuris sui et dicti Bernardi de Toyano per alias duas literas quarum altera fuit datam Valentie XVIII° kalendas ianuarii anno Domini CCC^o XX° nono, et altera Barchinone VII° idus madii anno Domini M^o CCC^o XXX° mandavit baiulo olim Gerunde seu eius locumtenenti quod per impositionem aureorum compesceret notario episcopi Gerunde et substitutos ipsius ne aliqua instrumenta vel scripturas publicas in dicta civitate et eius terminis conficere attemptaret et nichilominus quod tam ipse baiulus quam vicarius Gerunde et Bisulduni per dictam civitatem et eius districtu preconitzacionem publicam facerent fieri ne aliquis sub pena predicta quam ab incurrentibus voluit exigi et levari ausus esset facere scripturas publicas cum scriptoribus antedictis ut hec et alia per dictas litteras ostensas in nostra cancellaria noscuntur clarius appere sane cum pro parte dicti Bernardi de Toyano fuerit nobis humiliter supplicatum ut cum precessores vestri in officiis quibus presidetis et vos in evidens iurium nostrorum et dicti Bernardi iacturam prescripta mandata predecessorum nostrorum vobis super hiis facta

non curaveritis adimplere super hoc dignaremur apponere remedium opportunum. Idcirco nos supplicatione ipsa tanquam ratione consonat benigne admissa attendentes quod potissime in nostri regiminis inicio circa indemnitatem iurium nostrorum rebemus sollicitudinem omnimodam adhibere ut aliorum subditorum nostrorum iura a perversorum illicitis conatibus facilius tueamur nec minus redarguentes merito necligentia quam habuistis et habetis erga ista que iurisdictionem nostram quam ab huiusmodi gravaminibus illesam preservare tenemini tangere dignoscuntur vobis et cuilibet vestrum dicimus et expresse mandamus quatenus observando omnia et singula in dictis literis contenta et non permitendo contra ea per quem piam aliquid attempatri vos dictus baiulus per dictam civitatem vosque memorato vicario et ceteri alii officiales nostri ad quod presentes pervenerint per alia loca infra iurisdictionem vobis commissa constituta preconizari iuxta mandata supre inserta publice faciatis per tres dies fori sive mercati quod aliquis deinceps cum dictis scriptoribus episcopi Gerunde aut eorum substitutis non faciant scripturas publicas infra dictam civitatem et eius suburbia ac terminos sub pena corporis et avere, et habendo ipsa instrumenta et scripturas alias ur publicas confectas per dictos scriptores pro falsis et adulterinis eisdem fidem aliquam nullatenus habeatis. Imo si qua de ipsis instrumentis ad manus vestras vel vestrum alium pervenerint ipsa dirumpatis et dilanietis aut rumpere et dilaniare penitus faciatis, penas in dictis litteris regis contentas a contrafacientibus exigendo, caventes decetero quod necligentiam per dictos precessores vestros et vos super hiis habitam trahere ad consequentiam amodo nullatenus presumatis quem si dictum Bernardum ob vestri culpam seu necligentiam ad nos super predictis iterato recurrere oporteret ab incursum ire et indignationis nostre non possetis rationabiliter excusari. Datam Cesarauguste XII° kalendas aprilis anno Domini M^o CCC^o XXX° quinto».

Unde cum nos eo quia per Gerundensem episcopum super creatione dictorum notariorum, si creatio quod absit dici potest, dicto domino regi ac nobis et dictis supplicantibus similia attempantur preiudicia scribamus eidem episcopo aliis litteris quarum transumptum vobis mittimus simul cum presenti ad finem ut illud faciatis in registris curie vobis comisse et in fine huiusmodi quam vobis mittimus hac de causa largius registrari, ne tale preiudicium per vos aut alios officiales nostros oblivioni decetero possit tradi nec de hiis ignorantia allegari, velimus omnino ut contenta in preinserta litera domini regis litera tenaciter observentur. Idcirco vobis et vestrum singulis quatenus uniuscuiusque vestrum incumbit officio dicimus et mandamus de certa scientia et expresse ac sub ire et indignationis nostre aplicandorum erario ac privationis officiorum vobis comissorum quatinus preconizacions de quibus in dicta litera habetur mencio per tres dies fori sive mercati per assueta loca publice fieri faciatis et tenere transgressores mandatorum in eisdem

preconitzacionibus contento pro tam ad exigendum penas predictas quam pro nostri transgressione mandati quod contenta in dicti domini regis litera iuxta eorum tenorem et seriem compleantur. Scituri quod si secus egeritis idem non redibus tam per exactionem penarum predictarum quam alias pro nostri transgressione mandati, contra vos sic rigide procedemus quod vos nostra contempnissime mandata proculdubio penitebit. Ceterum nequit quam in dispendium regaliarum dicti domini regis super hiis fieri valeat in occultum huius serie denuntiatoribus penarum predictarum quatinus in pecunia et bonis seu iuribus consistent tertiam partem ducimus concedenda. Iniungentes vobis ut predicta faciatis omnibus in dictis preconitzacionibus nunciari ad hoc ut melius circa ea sint diligentes, solliciti et attentis. Datum Barchinone XXVIII die aprilis anno a Nativitate Domini M^o CCC^o LX° sexto. Iacobus cancellarius.

Cancellarius misit eam signatam expe. Pro.

Arxiu de la Corona d'Aragó. Cancelleria, Registre 1.787, fol. 114 v.

IV

Girona, 7 maig 1366.

Noverint universi quod cum die, hora et anno infra scriptis, presentibus me notario et testibus infra scriptis ad hec specialiter vocatis et rogatis ante curiam regiam Gerunde, Alater de Talliata preco publicus Gerunde et Michael Durandi et Franciscus Vitalis curritores et tubinatores Gerunde, se paravissent et parati starent ad modum faciendi preconizatione, ut moris est fieri in civitate Gerunde! discretus Guillelmus de Ruppe presbiter, procurator fischalis reverendi in Christo patris et domini Eneci Dei gratia Episcopi Gerundensis, ibidem personaliter existens requisivit me notario supra et infra scriptum, ut diligentiam debita auscultarem preconizationem quam prefatus preco faceret, et de ipsa conficeret publicum et publica instrumenta. Et predictus prefatus preco cum nafilo, et dicti tubinatores cum tubis, tubicinarunt et immediate dictus preco voce preconis, ibidem coram multitudine copiosa personarum inibi existium, palam, publice et patenter, quandam fecit preconizationem, de verbo ad verbum tenoris et continentie subsequentis:

«Ara ojats ho tothom que us fan saber los honrats en Berenguer de Ribes, Veguer, e.n Farrer de Lagostera, Baytle de Gerona, de part del senyor Rey, pare e ledesme aministrador del molt alt senyor Infant en Johan primogènit seu, Duch de Gerona e Comte de Cervera, que el senyor Rey en Jacme de bone memoria, avi del dit senyor Rey are regnant, attanent que axi com en supplicació denant ell donade per en Bernat de Toyolan, lavòs per auctoritat e concessió reyal notari de la dita ciutat e batllia e vegueria d.aquela, se

contenia a negun no esser lagut ne poder usar de offici de tabellionat o d'escrivania de la ciutat demontdita ne d'ever ne poder fer cartes en la dita ciutat e suburbis d.aquela sens licència e auctoritat reyal, car havia entès que un scriván de actes qui.s fan devant l'official del reverent pare en Christ mossenyer lo Bisbe de Gerona, en menyspreu del dit senyor Rey, havia començat fer cartes de contractes e simatex scriure notari, provehint al dret reyal ab letres sues, mana als Bayle e Jutge de Gerona qui lavors eren que al dit scriván manassen que, d.aquí avant, aytals coses, qui en lesion de la jurisdicció reyal eren assajades, fer no presomís, e lo dit scriván per rahon del crim punissen, requiren lo dit Bisbe que de creation de notaris d.equí avant se abstengués, a faessen fer crida públicament per la dita ciutat que nullhom ab los dits scrivans e notaris creats per lo dit Bisbe no faés alcunes scriptures, e qui contrafaria encorragués pena de cors e de aver, e que a les cartes e altres scriptures axí com públiques fetes per los dits scrivans, per falses e adulterines havens, naguna fe no haguessen, ans si alcunes lus pervenien esquinsassen e rompessen, per ço cor negun en la dita ciutat o térmens d.aquela deu o pot s.i scriure notari en ses scriptures sens aquel o aquels als quals per letra reyal ne serà dat poder o auctoritat. Aprés lo molt alt senyor n.Amfós, avi del dit senyor Rey, instant en Johan per conservatió del seu dret e del dit Bernat de Toylan, per dues letres sues menà al Baytla de la dita ciutat que, per imposició de pena de CC morabatins, forçàs lo dit notari del dit Bisbe o sos substituhits que alcunes cartes o scriptures públiques en la dita ciutat e sos térmens no faessen, e que lo dit Batle e l Vaguer de Gerona qui lavors era, per la dita ciutat e destret lur faessen fer crida pública que alcun, sots la dita pena, no gosàs fer scriptures públicas ab los scrivans demontdits. En aprés lo dit senyor Rey ara regnant, ab altra letra sua dada a Ceragoça a XII kalendaras d.abril del any de Nostre Senyor M CCC XXXX, mana als Vaguer e Baytla de Gerona e altres officials reyalis que observen totes e sengles coses en les dites letres reyalis contengudes e no jaquent per alcun error contrafet o assajat, per la dita ciutat e n altres lochs de lur jurisdicció faessen cridar públicament segons los manaments demont ensertats per a tres dies de mercat que alcun d.aquí avant ab los dits scrivans del Bisbe de Gerona o lus substituhits no façe scriptures públiques dins la dita ciutat o suburbis e termes d.aquela, sots pena de cors e de aver, e havents aqueles cartes e altres scriptures públiques fetes per los dits scrivans per falses e adulterines, e aqueles naguna fe no haguessen, ans si aqueles a mans lus pervenien esquinsassen e transcassen. Ara lo dit senyor Infant en Johan, primogènit del dit senyor Rey, Duch de Gerona e Comta de Cervera, a supplication dels honrats en Jaspert de Camplonch e n Francesch Sent Martin, dels quals és la notaria pública e tabellionat de la ciutat e Vegueria de Gerona, ab letra sua dade en Barchinona a XXVIII dies d'abril del any present, en la qual la dita le-

tra del senyor Rey, en la qual de les altres letres reyls demontdites es feta menció, és ensertada, ha manat de certa sciència e expressament als dits Vaguer e Batle, sots ira e indignació sua e sots pena de mil morabatins d.or e de privació dels dits officis a els comanats, que les dites crides de les quals demont es feta menció, per tres dies de mercat por los lochs acustumats fer fagen, e aquels qui contrafaran per exactions de les dites penes ponesquen, e contra aquels proceesquen en manera que les coses desus dites sien observades. Emperamor d.açò los dits Vaguer e Batle volens obeyr al manament del dit senyor Infant, notificant les dites coses a tothom generalment, fan fer la present crida, e manen que nulhom que qualche condició lig o stament sia no faça contra les dites coses o alcuna d.aqueles sots les penes demont expressades».

Et preconizata ac facta prconizatione predicta per prenominaum preconem, dictus Guillelmus de Ruppe, nomine procuratorio dicti domini Episcopi Gerundensis, requisivit me notario supra et infra scriptum, ut de predicta preconizatione et aliis premissis que acta fuerunt et preconizata sibi et dicto domino Episcopo conficerem et facerem unum et plura publicum et publica ac tot quot et quotiens petierint et habere voluerint instrumentum et instrumenta, per me Nicholaum Figuera clericum et notarium publicum supra et infra scriptum, ad habendam rey geste memoriam in futurum.

Quequidem omnia et singula, ut premititur, facta fuerunt die iouis VII^a mensis madii hora videlicet paulo post pulsationem terciæ Ecclesie Gerundensis, anno a Nativitate Domini M CCC LX sexto, presentibus et ad hec yocatis testes discretis Berengario Geraldi et Petro de Fabrica clericis Sedis Gerunde, Bernardo Riera diacono ecclesie de Palatiolo de Rivovitis, Raimundo Lobera diacono ecclesie de Rogationibus, Iacobo Lunelli clerico curato ecclesie de Panadesio, Arnaldo de Ruppe clerico Sancti Felicis Gerunde, et Berengario Moreti capellano curato ecclesie Sancti Martini de Costa Gerunde, et pluribus aliis circumstantibus.

Noverint Universi: Quod cum die, hora et anno infrascriptos, presentibus me notario et testibus infra scriptis ad hec specialiter vocatis et rogatis, in platea vocata de *les Alberguerries Gerunde*, Alater de Talliata preco publicus Gerunde et Michael et Vitalis curritores et tubicinatores Gerunde, se paravissent et parati stabant ad modum faciendi preconizationem ut moris est fieri in civitate Gerunde, discretus Guillelmus de Ruppe presbiter procurator fischalis reverendi in Christo patris et domini domni Eneci Dei gratia Episcopi Gerundensis ibidem personaliter existens, requisivit me notario supra et infra scriptum ut diligentiam debita ascultarem preconizationem quam prefatus preco faceret, et de ipsa conficerem publicum et publica instrumenta. Et ilico, prefatus preco cum nafilu et dicti tubicinatores cum tubis, tubicinarunt et immediate dictus preco voce preconia ibidem coram multitudinem et copiosa personarum inibi existentium, palam, publice et intenter, quandam fe-

cit preconizationem subsequentis: *ponatur ut in proxime dicto alio instrumento de hiis facto* Et preconizata ac facta preconizatione predicta per prenommatum preconem, dictus Guillelmus de Ruppe nomine procuratorio dicti domini Episcopi Gerundensis requisivit me notario supra et infra scriptum ut de predicta preconizatione et aliis premissis que acta fuerunt et preconizata sibi et dicti domino episcopo conficerem et confacerem una et plura publicum et publica ac tot quot et quociens petierint et habere voluerint instrumentum et instrumenta per me Nicholaum Figuera clericum et notarium publicum supra et infra scriptum, ad habendum rei geste memoriam in futurum. Quequidem omnia et singula ut premititur facta fuerint.

Arxiu Diocesà de Girona, Notularum -365-1.367, G-48, fol. 72.

V

Girona, 7 maig 1366.

Reverendo in Christo patri et domino domno Guillelmo Dei gratia Episcopo Barchinone.

Enecus per eadem gratia Episcopus Gerundensis. Salutem et sinceram in Domino dilectionem.

Cum venerabiles Berengarius de Rippis vicarius, et Ferrarius de Locustaria baiulus Gerunde, procurantibus et instantibus super hiis venerabilibus Jasperto de Campolongo et Francisco de Sancto Martino, quorum dicitur in scribania civitatis et vicarie Gerunde quandam fecerunt seu fieri fecerint palam, publice et patenter, preconizationem per plura loca civitatis Gerunde per A. de Talliata preconem publicum Gerunde et Franciscus Vitalis et Michael Durandi tubicinatores dictum preconem, associaverint et iuverint ad dictam preconizationem faciendam et publicandam, que in effectum continebat quod nullus auderet facere instrumenta vel aliquas scripturas publicas cum notariis, tabellionibus seu scribanis nostris, vel cum substitutis eorundem, infra civitatem et suburbia et terminos eiusdem, sub pena corporis et avere, et quod habentes talia instrumenta et scripturas publicas factas per ipsos notarios pro falsis et adulterinis haberent, et illa seu illas, si ad manus eorum devenint, frangirent et dilaniarent, prout hec et alia seriusius in ipsa preconizatione expressantur, et ex hec, non sit dubium, omnes et singulos superius nominatos excomunionis sententiam et penas per constitutiones sacri concilii Terrachone et alias contra invasores et depredatores bonorum, iurium et hominum Ecclesie et rerum ecclesiasticarum et locorum et religiosorum et hominum earundem editas et promulgatas incurrisset. Et nos prout non possumus, nec de-

bemus, talie sit nobis et Ecclesie et eius iurisdictioni preiudicialia et damnosa, facta et attemptata, notorie sit quod non possunt aliqua tergiversatione celari oculis sic contravenientibus pertransire, cum nos et predecesores nostri ab antiquo fuerimus et fuimus in possessione vel quasi antiqua et pacifica et quieta notarios et tabelliones creandi, et dicti notarii nostri fuerant, et sint etiam, in possessione nostro nomine et Ecclesie Gerundensis, antiqua et quieta instrumenta, testamenta, acta, atestationes et alios contractus et alias quascumque scripturas publicas palam, notorie, publice et patenter conficiendi et recipiendi per totam civitatem et diocesem nostram Gerundensem, et ea conscribiendi. Attendentes insuper quod facientes et consentientes in opem seu operam prestantes pari pena scripture testimonio plecti debent, ne aliquis videatur de sua malicia comodum reportare, predicta constitutione contra eos omnes et singulos superius nominatos observari debere declaramus et ipsam, et tamquam iudex et pars, iuris dignitatis nostre et possessione defendendo, observari facimus et excommunicatos publice denuntiamus, et mandamus denuntiari in ecclesiis civitatis et diocesis nostre predictarum, et in eis etiam locis et ecclesiis in quibus ipsa vel alter eorum fuerint personaliter constituti, cessari debere penitus a divinis, prout in similibus est fieri assuetum, tantum et tamdiu donec predicta revocaverint et emendaverint et nobis et Ecclesie nostre inde et de dampnis et expensis satisfecerint cum effectu, secundum et prout ipse constitutiones exigunt et requirunt, et inde absolutionis beneficium meruerint obtinere. Ideo cum nomine excommunicatorum propter comunem fideliu omnibus debeant esse nota, predicta omnia reverende paternitatis vestre significantes attendentes quod unus episcopus per alium requisitus premissam constitutionem observare et observari facere debet, eidem, vestre paternitati predicta significando, eandem ex corde rogamus et in iuris subsidium requirimus per presentes, quatenus predictos tales excommunicatos publice pro predictis denuntiari faciatis in ecclesiis civitatis et diocesis vestre Barchinone, et in eis locis in quibus ipsi excommunicati vel alter eorum fuerint personaliter constituti cessari penitus a divinis, et alias, si placuerit servetis et faciatis observari ibidem contra eos constitutiones iamdictas, sicut hoc fieri innuit et requirit constitutio sacri concilii Terrachone super hoc edita que incipit *Sollicitat cura suscepti regiminis et cetera*, et alias constitutiones procedendo, et eorum quemlibet, si placuerit, observetis et observari in ecclesiis vestre diocesis faciatis, cessando et cessandi faciendo penitus a divinis quamdiu ipsos sciveritis, vel clerici ipsarum ecclesiarum eos vel aliquem ex psis sciverunt, infra eorum parrochias personaliter constitutos, et alias prout in similibus est fieri assuetum, ac iuxta formam dictarum constitutionum sacri concilii Terrachone. Nos enim parati sumus, et paratos nos offerimus vestras similes requisitorias litteras, effectu debito mancipare et facere pro eadem vestra paternitate similia et maiora. In quorum tes-

timonium presentes fieri et nostri sigilli appensione iussimus comuni. Datum Gerunde VII^a die mensis madii anno a Nativitate Domini M CCC LX sexto.

Arxiu Diocesà de Girona, Literarum U-55, fol. 141 v.

VI

Barcelona, 16-18 maig 1366.

Capítols sobre la missatgeria comanada a.n Guerau C'Esplugas fahe-hora per part del senyor duch al senyor rey:

Item com lo bisbe de Gerona li fa II grans prejudicis, la un que crea notaris qui fan cartes dins aquella ciutat de tots contractes e negocis temporals, so qui no.s fa en alcuna ciutat e vila reyal de Catalunya, ni lo senyor rey ha sofert aytals coses ni encara que notaris creats per qualsevol persones usassen en ses ciutats ni viles reals. L'altre que tots quants delme hà en lo bisbat de Gerona bé que.s tinguen per lo senyor rey e ja més no seran tenguts per ell ni per la església ni regoneguts se fa ara regonèxer segons que.l batle general diu.

Arxiu de la Corona d'Aragó, Cancelleria, Registre 107, fol. 157

VII

Barcelona, 20 maig 1366.

Infans Iohannes etc.

Venerabili in Christo patri Eneco gerundensi episcopo.

Salutem et dilectionem.

Vidimus responsionem per vos factam quibusdam literis per nos missis et super facto notariorum et scriptorum quos vos conamini creare eis que potestatem conferre recipiendi instrumenta publica. Etiam super negociis et contractibus secularibus et conficiendi acta et atestationes, etiam coram iudicibus secularibus et aliis etiam quibuscumque. Et intelleximus quod contra nonnullos illis qui de mandato nostro eis sub magnis et formidabilis penis literatorie facto, quasdam preconizacionis super tuitione et deffensione iuris domini regis et nostri fecerunt, per constitutionem sacri concilii Terrachonensis contra invasores, raptos et depredatores rerum editam, eis non vocatis neque monitis, nec servato procedendi ordine qui in talibus servari debet et solet ex erupto et impetu temere processistis; ulterius intelleximus quod ad colorandum vestrum impetuosum processum per tronas et plateas dicte civitatis et

in capitulo sedis vestre facitis predicari et publice dici quod nos et regii officiales atque nostri conamur vobis et ecclesie Gerundensi scribaniam officialatus quam asseritis a longissimis temporibus nec vos et predecessores vestros in episcopatu habuisse et possedissee, diminuere et auferre, de quibus admirationis materiam suscepimus vehementem. Novit enim ille cui omnium corda panduntur nobis aut nostro consilio numquam cordi fuisse dictam scribaniam aut ius aliquod Gerundensis ecclesie vobis aut ipsi vestre ecclesie minuere vel auferre, sed ius domino nostro regi ut principi Cathalonie et ut domino dicte civitatis Gerunde et eius vicarie supre creatione notariorum et scriptorum in eisdem civitate et vicaria partinens deffendere et tueri. Certo siquidem tertius est creationem notariorum de iure comuni ad principem solum vel ab eo privilegium habentem et ad nullum alium spectare, in cuius iuris possessionem seu quasi est dominus rex et ipse et sui progenitores ut principes Cathalonie fuerit presertim in civitatibus, villis et locis eorum ab eo citra tempore quo eorum principatus incepit nec unquam aut usquam fuit visum, auditum vel indubium versum quod in aliqua civitate, villa, vel loco principis Cathalonie episcopus aut quevis alia persona ecclesiastica vel secularis que scribaniam publicam non haberet, posset creare notarios qui instrumenta publica etiam de contractibus vel negociis presertim secularibus conficerent, aut acta vel atestationes scriberent etiam de hiis que in curiis secularibus aut coram delegatis a principe vel eius officialibus agerent, quod quidem ius usurpare et eius possessionem seu quasi vos in quantum in vobis est conamini perturbare et etiam scribaniam publicam dicte civitatis et vicarie eiusdem ac etiam scribaniam curiarum vicarii et baiuli Gerunde, que pro domino rege et nobis et sub eius et nostro directo dominio in feudum tenentur diminuire et auferre et aliud idem conantur et temere illi qui a vobis creatos notarios improvide se appellans, vos enim et illi intenditis quod ipsa instrumenta publica etiam de negociis secularibus et acta et atestationes etiam in dictis curiis et coram dictis iudicibus possint conficere et scribe ac si essent a principe creati, non attento hoceis tam de iure comuni quan etiam de iure, usu et morum huius patrie fore prohibitum ut prefertur, nec attento huiusmodi instrumentis et aliis scripturis per eos confectis aut conficiendis non posse aut debere de iure fidem aliquam adhiberi, imo ut improbas et adulterinas fore penitus laniandas. Igitur si per dictas nostras litteras quibus per vos responsio ut premittitur fuit facta, vos innovimus quatinus quas-cumque creationes notariorum et scriptorum predictorum per vos factas revocaveritis ipsos que notarios et scriptores de facto destitueritis, quos etiam nos ad cautelam vice et auctoritate regia destituimus eisque facienda dicta instrumenta et alias scripturas predictas omnem adivimus potestatem; hoc quidem videmur fecisse et fecimus nec in vestri aut dicte Gerundensis ecclesie iniuriam atque dampnum, set in tuitionem et deffensionem dicti iuris domini regis

et nostri, in quo ipsis et nostra de iure communi intentio est fundata et in quo ipse dominus rex et nos vice eius sumus et fuimus simul cum omnibus ipsius et nostris progenitoribus in possessionem seu quasi ab antiquissimis citra tempora ut prefertur. Et hoc idem facimus mandando vicario, subvicario et baiulo Gerunde et Bisulduni per nostras literas sub his tenor similibus literarum ab ipso domino rege et quibusdam suis progenitoribus super hiis editarum insertus erat iuvaniter quilibet infra suum districtum publice preconizari faceret pro aliquis cum dictis notariis seu scriptoribus non faceret scripturas publicas infra dictam civitatem aut eius terminos sub pena corporis et averi quodque insertis et scripturis que per ipsos conficerent tanquam falsis et adulterinis fidem aliquam non haberent quequidem preconizationes facte ut intelleximus extiterunt hoc nempe defensionis processu uti potuimus tam de iure naturali, gentium, canonico et civili quibuscuilibet animatim defensionis presidium et permisum, quod etiam de more, usu et stilo curie fundant intentionem de iure communi et in cuius possessione existit est necesse faciendi vocare vel audire partem aut de causa cognoscere nec pretextu appellationis aut alia cessare aliquatenus debet nisi contra ius commune sibi privilegium hostendantur perspicite. Itaque et animadvertire etiam quo regi et nobis ac eius regaliis et iuribus nostris iniuriam tuleritis aut gravamen officiales videlicet regios et nostros dictas preconizationes de nostri mandato pro eum tenere dicti iuri facientes raptores et invasores vocando. Et contra eos non monitos ex arrupto et contra morem solitum processum faciendo adversus invasores et raptores bonorum ecclesiasticorum fieri assuetos animadvertit etiam quo iure defendere poteritis per vos tales processum potuisse fieri contra eos. Nec colorat dictum impetuosum et improbum processum vestrum id quod in plateis et capitulo vestre sedes publice dici et in tronis fecistis et facitis ut premissum est superius predicari. Nam nos per dictas literas aut preconizationes, aut per aliquam insuper premissis nos aut nostri officiales egerimus in premissis non intendimus vobis aut Gerundensis ecclesie in aliquo tangere, quo ad dictam scribaniam officialatus vestri nec scriptoribus ipsis inhibere quominus ea que ibidem agunt, scribant prout per eos solitum est scribi, set solum providere ne de contractibus aut aliis quam dicte scribanie vestre negociis instrumenta conficiant nec acta aut atestationes scribant. Reservantes tamen ius domino regi et nobis super ipsa scribania et scriptoribus eiusdem pertinens cui per aliqua que hic dicantur non intendimus derogari. Ex quo igitur nos non querimus que sunt vestra, set defendimus que sunt nostra, et inferendo dictas primas litteras quas licet claras cum presenti ad collendum omnem dubium ut premititur declaramus iure communi et more nostrorum progenitorum usi fuimus ut pressert. Tollite de facto et revocate dictum iniuriosum et iniustissimum processum per vos vel de vestri mandato contra dictos officiales et alias quascunque perso-

nas factum, quatenus de facto processum extitit super eo et adimplete ea de quibus per nos fuistis in dictis primis literis requisitus, servata tamen dicta declaratione quam cum presenti facimus ut preffertur. Nos enim ipso sublato processu paratos nos offerimus vos vel vestri procuratores et nuncios audire benigne, et vobis exhibere iustitie complementum. Nam pridem quodam vestro nuncio propremissis nostram adeunte presentia super hiis que vobis et vestro consilio explicare voluit deliberavimus cum consilio domini regis Barchinone residenti et nostro, et fere omnibus doctoribus et magistris scientificos iurisperitos dicte civitatis et reperivimus nos non debere vos ad plenum super premissis audire donec dictus processus per vos fuerit primitus revocatus. Alioquin si ea que nunc per vos fieri requirimus ut prefertur recusaveritis aut discuteritis adimplere cum tanta et ita manifesta preiudicia pati ullatenus nequeans oportebit, nos talia super hiis adhibere remedia per que iurisdictio et iura regis atque nostra a tanto preiudicio remanebunt illessa penitus et intacta vosque nostris iustis non obedisse requisitionibus et mandatis et merito penitebit. Datum Barchinone xx^a die madii anno a Nativitate Domini m^o ccc^o lx^o sexto. Iacobus cancellarius.

Cancellarius misit eam signatam expe. pro.

Arxiu de la Corona d'Aragó, Cancellaria, Registre 1.787, fol. 121.

VIII

Barcelona, 20 maig 1366.

Infans Iohannes, serenissimi regis primogenitus etc.
Dilectis et fidelibus capítulo sedis Gerunde.
Salutem et dilectionem.

Ecce quod nobis fuit datum intelligi quod episcopus vester Gerundensis, ad colorandum quendam suum improbum processum quem ex arrupto et contra morem solitum per constitutiones sacri concilii Terrachone fecit contra nonnullos officiales nostros et quosdam alias personas qui pro deffensione iuris regii et nostri quasdam fecerint de nostro mandato sub magnis et formidabilibus penis facto preconitzaciones vos instruxit quod nos eidem et Gerundensis ecclesie, scribanis officialatus volebamus minuere et ex toto auferre, ut que negantis a modo veritatis contrario, per quem piam informari vobis cum presenti facti veritatem reserantes, notificamus vobis nos dicto episcopo cum nostris litteris facti veritatem contentibus scribere sub hac forma: «Infans Iohannes, etc. *«Inserto tenore littere supra proxime registrate data ut infra post cuius datam fuit additum quod sequitur:»* Rogantes ac requirentes vos quatenus verbis alicuius vos de contrario informati fidem nolitis amodo adhi-

bere, quodque de veritate facti velitis informare contrarium obloquentes et dictum vestrum episcopum inducere ac eidem consulere ne regaliis ac iuribus domini regis et nostris velit talia et tam manifesta gravamina et preiudicia irogare nec nobiscum concedere ad usum tortum. Data Barchinone xx^a die madii anno a Nativitate Domini M^o CCC^o LX° sexto. Iacobus cancellarius.

Cancellarium misit eam signatam. Expe. Pro.

Arxiu de la Corona d'Aragó, Cancelleria, Registre 1.787, fol. 123 v.

IX

Barcelona, 20 maig 1366.

Infans Iohannes etc.

Fidelibus iuratis et probis hominibus civitatis Gerunde.

Salutem et gratiam.

Fidedignorum relatu percepimus Gerundensem episcopum per plateas et vicos et per tronas predicari publice fecisse nos et officiales nostros Gerundensis sibi velle auferre scribaniam officialatus sui Gerunde, et ut ex verisimilibus capimus coniecturis credimus hoc ipsum fecisse ad colorandum quendam inicium ac evidenter iniustum processum pretextu constitutionis sacri concilii Terrachone pro ipso contra dictos officiales factum qui de nostro mandato pro tuicione iuris domini regis et nostri et non animo eidem episcopo aut sue Gerundensi ecclesie nocendi nec suam scribaniam sibi aut quicquam aliud auferendi quasdam preconitzaciones in dicta civitate fecerunt. Et ut populo dicte civitatis de facti instruat veritate mitimus vobis quandam litteram existentiam et veritatem facti continentem quam sibi mittimus sub hiis verbis: «*Infans Iohannes etc.*» Inserto tenore dicte littere prout in proxime registre datam ut infra, post cuius datam fuit additum quod sequitur: Quare vobis dicimus et mandamus quatenus visis presentibus mox faciatis generale consilium in loco solito congregari, et toti populo in ipso congregato consilio faciatis totam presentem litteram legi romanaliter et exponi, et inter cetera per aliquem ex vobis det ipsi populo in ipso congregato consilio faciatis totam presentem litteram legi romanaliter et exponi, et inter cetera per aliquem ex vobis det ipsi populo clare intelligi quod nos non intendimus sibi aut Gerundensis ecclesie dictam scribaniam aut aliquod aliud ius ipsius ecclesie in aliquo minuere vel auferre. Sed ius quod dominus rex et nos tam de iure comuni quam moris et usus huius patrie super creatione notariorum et scriptorum curiarum habemus defendere et tueri, prout in dicta inserta littera cuilibet clarissime poterit intueri. Datum Barchinone xx^a die madii anno a Nativitate Domini M^o CCC^o LX° VI° Iacobus cancellarius.

Cancellarius misit eam signatam expe. Pro.

Arxiu de la Corona d'Aragó, Cancelleria, Registre 1.787, fol. 123.

X

Girona, 23 de maig 1366.

*Fuit receptum per Nicholaum Figuera clericum et notarium publicum domini Episcopi Gerundensis.*¹

Noverint universi quod cum venerabiles Berengarius de Rippis, Vicarius, Ferrarius de Locustaria, Baiulus, et Iohannes Geraldii, legum doctor Iudex ordinarius Gerunde, venissent una cum sagionibus et familia ipsorum venerabilium Vicarii, BaBiuli et Iudicis, cum armis, ad episcopale palacium Gerunde, et plurimam turbam inordinatam armis armatam venire fecissent et facere mandassent, et intus ipsum episcopale palacium de die, palam, publice, notorie et intenter et tali modo et conditione quod non potest aliqua tergiversatione celari seu occultari, essent cum armis impetuose, et concitatione populi, et ibidem per pausam magnam stetissent et starent et scrutinium nimis impetuosum fecissent per episcopale palacium, pretendendo nonnullos familiares, domesticos et servitores domini Episcopi Gerundensis crimosos et culpabiles in ipso episcopali palacio esse. Reverendus in Christo pater et dominus domnus Enecus Dei gratia Episcopus Gerundensis, ibidem personaliter constitutus, in presentia mei notarii et testium infrascriptorum, ad hec specialiter vocatorum et rogatorum, eosdem venerabiles Vicarium et Baiulum Gerunde ibidem, ut predicatur, personaliter constitutos et presentes, monuit et requisivit ac in Domino ortatus fuit iterito et sepius quod exirent una cum sagionibus et turba predictis ab eius episcopali palacio et ipsum dimitterent cum sacerdotibus et aliis suis servitoribus ad servitium Ihesu Christi deputatis libere et quiete, aliter quod contra eos protestabatur et protestatus fuit de iniuria, efractione dampnis et interesse, suis loco et tempore consequendis, offerendo separatim idem Episcopus eis tradere omnes quos vellent de sua familia, seu eos punire et corrigere, si de aliquo culpabilis esset in aliquo, quamvis non esset et asserebat non esse, ipsum Episcopum secum adducerent. De quibus omnibus idem Episcopus requisivit inde fieri et sibi tradi unum et plura, ac tot quot petierit habere voluerit publicum et publica instrumentum et instrumenta per me notarium infrascriptum. Que fuerunt acta, ut premititur, Gerunde die sabbati vigilia festi Sancti Penthecostes xxxiiii mensis madii ante hora nona ipsius diei, anno a Nativitate Domini M.CCC.LX sexto, presentibus et ad hec vocatis testibus venerabili et religioso fratre Francisco Dei gratia abbate monasterii Sancte Marie de Rosis, Iacobo de Monello iurisperito Gerunde, Guillelmo de Villagayano legum doctore canonico Vicense et officiali Gerunden-

¹ *Nota in margine.*

si, Michaele de Sancto Iohanne in legibus licentiatu canonico Valentie, Petro de Fluminibus archipresbitero ecclesiarum Segobricensis et Sancte Marie de Albarrazino, vicariis in spiritualibus et temporalibus generalibus dicti reverendi domini Gerundensis Episcopi, Iacobo Alberti presbitero de Capitulo Sedis Gerunde, et Guillelmo Fonoyl sacrista ecclesie de Ruppiano diocesis Gerundensis.

Subsequenter cum dicti venerabiles Vicarius et Baiulus Gerunde una cum dictis sagionibus familia et turba et populo copiosis cum armis, ut predicitur, coadunatis non obstantibus dictis monitione, requisitione et ortatione per dictum dominum Episcopum sibi factis et protestatione, adhuc essent et starent, ac perseverarent in predictis, et de dicto episcopali palacio non exirent, nec ipsum sibi dimitterent. Et inde efluxisset quedam magna pausa, idem reverendus dominus Episcopus, in presentia mei notarii supra et infra scripti ac testium predictorum, iterato et sepius dictos venerabiles Vicarium, Baiulum ac etiam venerabilem et discretum Iohannem Geraldi legum doctorem Iudicem ordinarium Gerunde ibidem personaliter existentes et constitutos, monuit et requisivit ac in Domino ortatus fuit ut ipsum Episcopum et suos presbiteros, clericos et familiares et domesticos servitores domini nostri Ihesu Christi cuius ipse Episcopus in sua diocesis gerat vices dimittendo, exirent ab eius episcopale palacio una cum turba et populi multitudine, et aliis quos venire fecerant et mandaverant, ut predicitur, cum armis et ipsum episcopale palacium sibi pure et libere dimitterent, quin ipse Episcopus erat paratus sibi tradere omnes suos domesticos et familiares quos nominarent, et etiam quod adducerent secum ipsum Episcopum si intenderent eum culpabilem esse, quamvis ipse Episcopus asseret in aliquo non esse, aliter quod ipse protestabatur et protestatus fuit contra eos et eorum puemlibet de iniuria, efractione dampnis et interesse suis loco et tempore consequendis. De quibus omnibus idem reverendus dominus Episcopus requisivit me supradictum et infrascriptum notarium sibi fieri et tradi unum et plura publicum et publica instrumentum et instrumenta et tot quot et quotiens habere voluerit. Que fuerunt acta, ut premititur, Gerunde hora videlicet none die et anno, ac presentibus testibus supradictis.

Postmodum vero cum dicti venerabiles Vicarius, Baiulus et Iudex, una cum copiosa turba et populi multitudine, ut predicitur, cum armis coadunata, non obstantibus dictis monitionibus, requisitionibus et ortationibus, per maximam pausam fecissent et perseverassent in premissis, antequam exirent de dicto episcopali palatio, et nonnulli qui cum ipsis venerabiles curialibus et officialibus in dicto episcopali palacio cum armis venerant, et conadunati fuerant in supradictis, interfuerant in eorum exitu et recessu secum deportarent et ab ipso episcopali palacio abstraherent et abstraxerunt et deportarunt pavesios, arnesia, muniendi et alia bona ipsius domini Episcopi, idem dominus Episcopus voluit et requisivit inde sibi fieri

unum et plura publicum et publica instrumentum et instrumenta per me notarium supra et infra scriptum. Que fuerunt acta Gerunde, ut premittitur, die et anno ac presentibus testibus supradictis.

Fuit factum unum in forma publica et traditum domino Episcopo.²

Item fuit factum aliud et in publica forma traditum reverendo in Christo patri domino Iacobo Dei gratia Episcopo Gerundensi supradicti domino Episcopi successori.³

Arxiu Diocesà de Girona, Notularum n.º 47, G-48, fol. 73 v.

² *Nota in calce.*

³ *Nota in calce.* Referència al bisbe que succeïa a Valtierra el 1369, Jaume Ça Tria.

XI

Girona, 3 d'agost 1366.

Super invasione palacii domini Episcopi Gerundensis et super captione familie dicti domini intus palacium, deponit per iuramentum Petrus de Fluminibus vicarius generalis dicti domini Episcopi, facta renuntiatione de officio vicariatus die tertia augusti anno LXVI, et recepto congerio a domino Episcopo.¹

Primo deponit iuratus quod, die sabbati vigilia Penthecostes proximo preterito ante meridiem, audivit a pluribus de quorum nominibus non constat, quod venerabilis Petrus de Prato iurisperitus Gerunde qui noviter venerat de civitate Barchinone, cum Vicario, Baiulo et Iudice et aliquibus de civitate, tenuerunt consilium in odium dicti domini Episcopi et clericorum, —ex eo quod dictus dominus Episcopus excommunicaverat dictos Vicarium, Iudicem et Franciscum de Sancto Martino et Gazpertum de Campolongo et alios complices et sagiones, et declaraverat constitutionem sacri concilii Terrachone editam contra occupatores bonorum et iurium ecclesiarum—, auferent arma, videlicet enses, familie dicti domini Episcopi et aliorum clericorum.

Item respondit interrogatus quod quidam de familia dicti domini Episcopi, videlicet Egidius Roderici de Moros domicellus et Iohannes Boveti clericus tonsoratus, ignorantes dictam ordinationem, accintis ensibus dum taxat prout aliter consueverant incedere per civitatem Gerundensem, descendunt ad vicitatem pro expediendis suis negotiis. Et Baiulus dicte civitatis, videns eos, mandavit sagionibus quod auferent eis enses, et licet essent noti et dicerent se

¹ add. coetanea.

de familia dicti domini Episcopi, non cessavit ymo fortius et cum furore abstulit eis enses et fregit. Interrogatus quomodo scit respondit quod pro eo quia vidit eos redire ad domum sine ensibus, et audivit quod clamabant quod Baiulus iniuriaverat eos et abstulit eis enses.

Item quod eadem die, ante pulsationem hora none post prandium statim venit quidam clericus Sedis .....² qui est magister cantus, et retulit in palatio domini Episcopi, quod ipse existente in civitate vidit quod dicti Baiulus, Vicarius et Iudex, cum procuratoribus et advocatis fiscalibus et aliquibus aliis de civitate, convenerunt ad consilium in domo dicti Iudicis Gerunde, et, post modicam pausam, exivit quidam sagio cum anafilo et statim, coram ianuis ubi consilium erat, preconizavit de mandato Vicarii et Baiuli quod omnes essent parati cum armis, sub pena corporis et bonorum, et quod irent ad locum ubi audirent sonum de *via fora*, quam preconizacionem postea fecerunt per totam civitatem in locis et plateis ubi consuetum est fieri preconizaciones. Et audit Vicarius, a multis de quorum nominibus non recordatur, quod, facta preconizacione, si aliquis interrogabat dictum preconizantem quod diceret contra que dicta preconizacio fiebat, fecere dicebat quod contra palacium, prout factum fuit.

Item dixit interrogatus quod cum dominus cum sociis suis surgeret a mensa, inter quos erat dictus testes, cum starent extra tinnellum in solario, venit venerabilis Petrus Molas iurisperitus Gerunde, et licet ad partem se traxit a principio cum domino Episcopo, publice tamen dixit ibi incontinenti, in presentia domini Episcopi et astantium, quod tota civitas erat comota contra ipsum dominum Episcopum et gentes suas, et quod adhiberet remedium si posset. Quia dominus Episcopus respondit nescio causam quare veniant si volunt. Et tunc mandavit familie quod poneret se in tali loco quod non haberent occasionem habendi verba cum aliquibus de civitate, quia responderet eis si aliquam querellam interponerent et sedaret eos.

Item interrogatus dixit quod, post supradicta verba, rogavit venerabilem Petrum Ferrarii presbiterum de Capitulo et dictum Petrum Molas, qui ibi erant presentes, quod descenderent ad civitatem et loquerentur cum aliquibus ex parte sua quod placeret eis sedare dictam seditionem seu avolutum, et offerrent se paratos nomine dicti domini Episcopi quod idem dominus Episcopus sine aliquo obstaculo faceret iustitiam de seipso et de sua familia, si que fecissent contra aliquem de civitate, quiquidem Petrus Ferrarii et Petrus Molas descenderunt in villam incontinenti propter dictam causam. Et prout postea audivit dictus testis a dictis Petro Ferrarii et Petro Molas ipsi oviaverunt curiam, videlicet Vicarium, Baiulum et Iudicem, cum multa turba hominum armatorum que sequebatur

² lac. 10 lit.

eos versus palacium dicti domini Episcopi. Et expositis eis singula que dominus Episcopus eis offerebat et ratione in qua se ponebat, dicti curiales, spernentes omnia oblata eis nomine dicti domini Episcopi, non cessaverunt ascendere palacium cum ipsa turba.

Item interrogatus respondit quod incontinenti, credens quod homines civitatis non ascenderent palacium, intravit cameram suam et ipso ibi existente venit quidam camerarius domini Episcopi et dixit dicto testi, ex parte domini Episcopi, quod descenderet inferius ad dictum dominum Episcopum, quia Vicarius, Baiulus et Iudex cum multis aliis hominibus ascenderent palacium et erant cum dicto domino Episcopo, qui testis descendit et invenit dictum dominum Episcopum circumdatum gentibus ubi, inter ceteros, cognovit dictos Vicarium, Baiulum et Iudicem et Ber...³ et en Avellaneda notarium et Franciscum de Quintana, et tunc non curavit de aliis cognoscendis, cum essent ultra viginti, et solum erant cum dicto domino Michael de Sancto Iohanne licenciatus in legibus et ipse testis et quidam consanguineus dicti domini Episcopi vocatus Bernardus de Iusta Fe. Et tunc dominus Iohannes Geraldus incepit proponere, in presentia omnium ad qui ascenderant, et cum tanta turbationem quod vix poterat loqui. Et tunc dominus Andreas de Vallterra miles, frater dicti domini Episcopi, volens audire que proponebantur, accessit ibi sine aliquis armis, excepto ense quam recepit de quodam podio in quo ipsum posuerat, et volens simpliciter intrare iuxta dictum dominum Episcopum, non permitebatur intrare per Franciscum de Quintana qui volebat ei cedere. Et tunc dictus dominus Andreas, sine aliqua violentia, intravit inter istum testem et dictum Franciscum, et sine impetu aliquo. Et tunc dictus Franciscus de Quintana dixit dicto Andree quod quare se ponebat se ibi cum impetu, qui respondit ei quod nullum impetum fecerit nec iniuriam alicui, sed volebat assistere dicto domino Episcopo, et audire que narrabantur. Et dictus Franciscus replicavit quod ymo fecerat et inpinxerat en Avellaneda notarius quod valebat plus quam ipse, qui Andreas dixit quod non inpinxerat aliquem et quod non erat rationabile dicere quod unus notarius esset melior quam unus miles. Et tunc Bernardus de Iusta Fe, qui ibi stabat, ensens suum habeat sub ulna sua, dixit quod noluit Deus quod unus notarius compararetur uni militi, vel similia verba. Et tunc dicti Vicarius et Baiulus, respicientes retro et videndum eum cum ense, inceperunt ei auferre ensem, qui resistebat eis dicens quod nullo modo traderet eis infra palacium et maxime quia erat clericus tonsuratus; tunc dicti Baiulus et astantes, evaginatis ensibus, irruerunt in ipsum et abstulerunt sibi ensem, et factus fuit ibi magnus tumultus. Et tunc dictus Franciscus de Quintana incepit clamare *via fora*, taliter quod aliqui de familia dicti domini Episcopi, hoc audientes, exierunt de cameris suis ad videndum quam erat illud, credentes quod dictus

³ lac. 3 lit.

dominus Episcopus invadebatur per curialis avalotum civitati, pro ut audierant a dicto Petro Molas, et aliqui venerunt cum armis et aliqui sine armis, quos videns dictus dominus Episcopus irruit in familiam suam et, cum multa iniuria et ictibus ac impulsionebus, fecit eos abire coadiuvando dictum dominum Episcopum dictus Andreas frater suus ad familiam expellendam, nedum cum manibus sed cum ense evaginato, percutiendo familiam dicti domini Episcopi. Et idem faciebat Petrus de Cervaria sororius dicti domini Episcopi, quantum in ipso fuit, nec asumpsit aliqua arma in toto dicto avoloto.

Interrogatus dixit quod durante dicto avoloto dictus Iudex cum aliis, pro ut audivit, descendit ad civitatem clamando «*via fora al palau*, quia baiulus est occisus per illos de palacio». Et tunc rediit sedata brica et contentione quasi pro mairi parte, et incepit clamare «*capiantur omnes excepto domino Episcopo*». Et tunc dictus dominus, hoc audiens cum maxima humilitate et angustia, cepit rogare eos quod non concitarent gentes civitatis contra ipsum et suam familiam, quia ipse erat paratus dare captos eis omnes et quoscumque ipsi vellet, et si volebant ipse tanquam captus iret cum eis; et hoc dixit plusquam centum vicibus, dicto teste vidente, audiente et presente existente in omnibus supradictis, a tempore quo dicti Vicarius, Baiulus, Iudex et alii complices intraverunt palacium.

Item interrogatus dixit quod dicti Vicarius, Baiulus et Iudex cum multus secacibus tunc, ad clamorem dicti Iudicis, inceperunt perquirere per palacium, aperientes domos et frangentes aliquas ianuas, capiendo familiam dicti domini Episcopi tam clericos quam laycos, dicto domino Episcopo rogante, cum maxima humilitate, quod facerent gentes civitatis descenderent ad palacium plusquam essent armati et alii plus quam mille tenebant palacium circumdatum rederent ad civitatem, et ipse daret captos eos quos volebat secum ducere, qui noluerunt facere, sed impetuose ascenderunt gradarium per quod ascenditur de tinello maiori, ubi invenerunt matrem dicti domini Episcopi; sororem et uxorem dicti domini Andree et domicellisque omnes fugerunt et se absconderunt per cameras ubicumque evadere possent, timentes terrores de eorum officialium et avolotum gentium de quibus aliquem escenderunt ecta, alie declinaverunt ad cameram dicti domini Episcopi credentes ibidem salvari. Et tunc fuit ibi tantus impetus et presura gentium, quod dictus dominus Episcopus, qui tanquam agnus erat cum eis, cum magnis impulsibus trahebatur hinc, et inde venit ad talem statum quod in pucto, fuit sufocationis, et quasi inanis petiit aquam ad bibendum, dicens «*siti morior*», et tunc fuit sibi oblatum unum picherium aque cum qua refocillavit animam, et non valens sustinere presutam gentium et impulsionebus, descendit ad cameram suam et ibi remansit et dimisit dictos officiales insequendo familiam et capiendo.

Item interrogatus dixit quod, ipso domino existente in camera

sua, dicti curiales ceperunt multos de familia numero XIII, inter quos erant dictus Andreas miles, frater dicti domini Episcopi, Petrus Cervera domicellus, sororium dicti domini, Bernardus de Iusta Fe, consanguineus ipsius domini, qui tres sunt clerici tonsorati, et Egidium Eximeni domicellus, consanguineum dicti domini Episcopi, quequidem illa ora et durante invasione dicti palacii non sumpserunt arma; alii vero capti fuerunt Pascasius Iohannes, cocius dicti domini, Michael de .....⁴ Bernardus Ostales, Bernardus Batle .....⁵ omnes clerici sepe dicto actu portantes tonsuras et vestes clericales, et Petro tus famulus Petri de Cerveria, Raynaldus azemblarius et Simonetus.

Item dixit quod durante dicta captione, dicta mater dicti domini Episcopi, que sola remanserat, fuit per dictas gentes male tractata, et recepit duo vulnera, unum in facie et aliud in capito, pro eo quos supplicabat quod filii sui non male tractarentur, et hoc manibus iniunctis et cum lacrimis.

Item interrogatus quies facit dictum avolotum incitationes et invasionem palacii, respondit: Dic quod venerabiles dicti curiales qui, iam excogitatis animis, facta preconizacione, manu armata ascenderunt palacium, et licet in ascensu ostenderint non defferre arma, iusos sequebatur multitudo armatorum qui statim supervenerunt in principio brice vel avoloti. Et quod sit verisimile quod ipsi cum proposito invadendi palacum et gentes domni veniret facit contra eos, quia postquam ianue dicti palacii fuerunt dictis curialibus aperte, statim posuerunt ibi sagiones qui custodirent introitum et non permitterent iaunas claudi, ut gentes que venirent haberent liberum introitum ad coadiuvandum dictos invasores.

Interrogatus si cognovit aliquos, respondit quod cognovit en Terrades, et Raffart, Franciscum de Gornau et multos complices eorum quos nescit nominare.

Interrogatus dixit quod vidit, durante dicta invasione, quod multi asportaverunt extra palacium arma, iocalia et alia bona palacii, quos non cognovit; credit tamen quod erant de familia dictorum curialium.

Item, interrogatus qui fuerunt presentes, respondit quod multi et, inter ceteros, cognovit venerabilem Guillelmum de Sancto Vincentio, qui quasi a principio avoloti venit cum sua familia.

Item, interrogatus quid fecerunt dicti curialis post invasionem palacii et captionem predictorum, dixit quod ipsi cum magna familia, contra voluntate domini Episcopi, remanserunt in palacio, et dictus dominus Episcopus tunc rogavit eos quod exirent palacium et non scandalizarent eum ultra, et quia renuebant exire, requisivit eos cum publico instrumento pluribus astantibus, et tunc vix voluerunt exire.

⁴ lac. 8 lit.

⁵ lac. 35 lit.

Interrogatus an palacium avolutum et invasio seu captio dictorum fuit facta, et de ipso vioienter extracti distaret ab ecclesia, respondit quod non ymo est continguus ecclesiae et infra passeus inmunitatis Ecclesie.

Die III augusti anno a Nativitate Domini M. CCC. LXVI, renuntiato primitus per dictum Petrum de Fluminibus officium vicarie, perhibuit hoc testimonium.⁶

Arxiu Diocesà de Girona, Notularum n.º 10 (sceda intercl.), D-163.

XII

Girona, 24 maig 1366.

Die dominica que computabatur xxxiiii^a dies madii anno a Nativitate Domino Mº CCCº LXº sexto, in civitate Barchinona fuit presentata domino Duci inhibi personaliter existenti quandam litteram ex parte officialium Gerunde tenoris sequentis:

Inclito et magnifico domino Infanti Iohanni illustrissimi domini Regis primogenito, Duci Gerunde ac comiti Cervarie, eius humiles Berengarius de Ribas, Vicarius, Ferrarius de Lagostera, Baiulus, Iohannes Geraldí, legum doctor Iudex ordinarius, Berengarius Crespini, Subvicarius Gerunde, se ipsos cum osculamine manuum atque pedum: Rem pernicioso exemplo, pro dolor, cogimur vestre excellentie intimare quod die presenti denunciato nobis quod Petro Garsie sagioni baiulie Gerunde predicte existente pro negociis ipsius persone in palacio reverendi Episcopi Gerundensis, quidam domestici et familiares ipsius episcopi, humani generis emulo instigante, in contemptum dicti domini Regis et vestri, cognoscentes ipsum Petrum esse sagionem dicte baiulie ac dicentes vocem *tu és saítg del batle*, vioienter ac iniuriose abstulerunt eidem sagioni ensem quem portabat, et cum ipso ense, volendo illum frangere, lapides percusserunt. Qua denuntiatione nobis facta, ac previa inde informatione, necnon congregatis iuratis et pluribus proceribus dicte civitatis, et maturo colloquio habito cum eisdem, nolentes tantum a tale preiudicium iurisdictionis regie sub convenientia preterire, immo inde processum et punitionem facere quales decebat, adhibitis nobiscum scriptore Procuratore Fiscali et aliquibus sagionibus Curie nostre ad directum palacium, pro capiendo dictos malefactores, sine armis pensantes nobis non debere infra civitatem iniuriam per episcopalis familia irrogari, acte simus festinanter. Et cum in dicto palacio fuimus, vidimus in ascensu aule et aliquibus aliis domibus ipsius palacii, plura armorum genera preparata hac de causa, ut verisimiliter videbatur. Et nobis loquentibus cum dicto Episcopo, modo tranqui-

⁶ add. coetanea.

lo et bono, de predictis, ut decebat, ac requirentibus malefactores predictos nobis tradi, venit Andreas frater dicti Episcopi et, furioso animo, magnum impetum sive *empenta* in scriptorem et sagionem intulit ante dictos, quo facto confestim a diversis dicti palacii domibus exeuntes plures homines numero triginta et ultra, armati coracibus, manicis, gamberiis, cuxeriis, capellis ferreis, pavesiis et lanceis, ensibus et aliorum armorum generibus, in nos mente deliberata irruere, et nos invadendo, et clamando altis vocibus *muyren, muyren los officials del Rey* veriti non fuerunt. Et nos ac alios qui nobiscum sine dubio ad dictum palacium accesserant ut ex evidenti concurrentia probatione interfecissent nisi ille qui custodientibus iudicium et facientibus iustitiam in omni tempore sicuti nobis isto capi abesse nescit, ac multitudo civium dicte civitatis qui vigore sonus de *viafos* per nos hac urgenti causa inmissi, in dictum palacium convenit a predictorum perversorum dicti Episcopi domesticorum insultibus preprovassent, tandem nobis hiis predictis insultis convalescentibus facinorosis conatibus predictorum de predictis cepimus et captos in posse nostro tenemus numero terdecim dictam resistenciam facientes, inter quos sunt frater et sororus Episcopi antedicti, et *scorcoy* de dicto palacio accepimus plenarie prou decet. Attento nos plures alios ex predictis ceperamus visi quia fuerunt nobis per vim per malefactores predictos ablati verum cum nos de predictis processum et inquisitionem solertes faciamus ad hoc, ut malefactores huiusmodi penam pro hiis ac quam merentur et ceteri eorum pena pertinente similia comitere perorrescant. Idcirco hec que ut scribimus in veritate consistunt curavimus vestre dominationi eximie intimare supplicationes eidem ut nobis mandare dignetur quid de criminosis prefatis videlicet si volueritis per nos vobis ipsos mitti vel aliter per nos fuerit peragendum, et providere taliter quod ista nefanda criminia que in contemptum domini Regis et vestri in nostras personas tanquam officialium regionum perpetrata fuere nullomodo remaneant impunita. Altissimus vos proficere etate et moribus apud Deum et homines faciat per tempora feliciter dilatata. Datum Gerunde xxiii^a die madii anno a Nativitate Domini M^o ccc^o lx^o sexto.

Arxiu de la Corona d'Aragó, Cancelleria, Registre 1.804, fol. 34 v.

XIII

Barcelona, 25 maig 1366.

Infans Iohannes etc. Fidelibus suis vicario, baiulo, iudici et subvicario civitatis Gerunde. Salutem et gratiam.

Vidimus quandam litteram per vos nobis missam super inordinato insultu quem frater, sororiis et alii familiaris et domestici episcopi Gerunde ipso domino episcopo ut dum consentiente, con-

tra vos inierant animo, vos et alios officiales et subditos regioſ atque nostros invadendi, iniuriandi et interficiendi, quod in nostro animo moleſtum gerimus atque grave. Quia litera recepta et hiis que in ea continebantur ad plenum intellecti fidelitate vestre ducimus horum serie respondendum: Quod expedit et necessario ad fundandam intentionem vestram quod de predictis cum exacta diligentia inquiratis diligentissime veritatem, taliter quod ea que asseritis ex dicti episcopi et aliorum de eius familia processisse proposito probatione non careant, sed per merita inquisitionis potius roborentur. Quare vobis et quilibet vestrum dicimus et expresse mandamus districtius iniungentes quatinus de predictis et quolibet predictorum inquiratis diligentissime veritatem. Et quos culpabiles ultra iam captos occasione predicta repereritis in premissis ad capendum eosdem si presentes fuerint sui autem ad baniendum et anotandum eorum bona prout iure fuerit procedatis; precipientes vobis nichilominus sub amissione capitſ quod isto interim donec nos personaliter in civitatem predictam fuerimus constituti custodatis et custodiri cum pervigili cura faciatis captos et bene ferratos cum cathenis compedibus et aliis vinculis frater et sororum dicti episcopi ac alios de familia ipsius, taliter quod de ipsis illam quam debetis valeatis nobis reddere ratione, et specialiter super predictis nobiles Huguetum de Sancta Pace, Petrum de Melanno qui hiis ut dicitur interfuerunt, per nos volumus illico interrogari. Adeo super hiis nos habendo quod de diligentia valeatis comendari et non de negligentia reprehendi. Datam Barchinone xxv^a die madii anno a Nativitate Domini m^o ccc^o lx^o sexto. Primogenitus.

Dominus Dux signatam misit eam expedit. Pro.

Arxiu de la Corona d'Aragó, Cancelleria, Registre 1.787, fol. 125 v.

XIV

Barcelona 25 maig 1366.

Lo primogènit del senyor rey.

Entès havem que per ocasió del scandal que se.s esdevengut entre los oficials reals de la ciutat de Gerona e lo bisbe de Gerona e ses companyes, a culpa segons que.s diu del bisbe, la ciutat està quen commoguda per la qual rahó se cové que per inordenitat, insult e moviment entre la universitat de la dita ciutat e los clergues no.s posqués escriéxer més de mal o més scandell que no se.s esdevengut, perquè us dehim e us manam axí expressament com podem, que tals e axí degudes provisions fassats en la dita ciutat que per avalot de males persones, scandal ne dempnatge no.s puxe seguir en aquella, certificants que nos breument trametrem aquí una persona per retre informació de tots aquests affers segons que.s per-

tany. Dada en Barcelona a xxv de maig en l'any de la Nativitat de Nostre Senyor M CCC LXVI. Primogènit.

Dirigitur vicario, baiulo, iudici, iuratis et probis hominibus civitatis Gerunde.

Dominus Dux signatam missit eam, expt. Pro.

Arxiu de la Corona d'Aragó, Cancelleria, Registre 1.787, fol. 126.

XV

Barcelona 25 maig 1366.

Lo primogènit del senyor rey.

Entès havem que vós tenits preses de manament nostre VII persones de la ciutat de Gerona, entre notaris e scrivents, per rahon com fehien cartes en la ciutat de Gerona per auctoritat del bisbe de Gerona. On com nos vullam que ls dits scrivents sien donats a manlevar per quantitat cascú de xxv lliures, per ço a vós dehim e manam que ls dits scrivants los quals dien que són IIII qui no han segons que s diu auctoritat del dit bisbe mas solament scriuen cartes reebudes per los dits notaris, donets a manleuta CD sous cascun. Empero volem e a vós molt expressament manam que ls dits III notaris so és Narcís sa Font, Berenguer Moragues e Jacme Frugell, los quals dien haver auctoritat del dit bisbe e foren creats per lo dit bisbe en preiudici del dit senyor rey e nostre, tengats preses e ben guardats e ben ferrats, de manera que aquells nos puxats donar bon compte quant que nos siam en la ciutat de Gerona, en la qual entenem ésser dins breus dies Deus ajudant. E noresmenys si podets haver a mans vostres Nicholau Sparch, en Figuera, Berenguer Guerau e en Vicens Carbonell qui s diu que prenen contractes en la dita ciutat, axí com a notaris del dit bisbe, aquells prenats e preses e ben guardats e ferrats tenits tro nos hi siam, segons que desús és dit. Dada en Barcelona a xxv de maig en l'any de la Nativitat de Nostre Senyor M CCC LX VI. Primogenitus.

Dirigitur Petro Segrera de officio alguazirii domini ducis.

Idem. Pro.

Arxiu de la Corona d'Aragó, Cancelleria, Registre 1.707, fol. 127.

XVI

Barcelona, 4 juny 1366.

Lo primogènit del senyor rey.

Vostre letre havem reebuda a la qual vos reponem que és ver que l bisbe de Gerona ha proposat davant nós moltes coses les quals són contràries a aquelles que vosaltres nos haviets fetes saber, pe-

rò nós a aquelles no havem donada fe e axí complits la inquisició e aquella complida trametre-la'ns per un de vosaltres. Encare sapiats que après que haguem reebuda vostra letre e us haguem tramesa la letra que us prenats la temporalitat del bisbe, la qual volem e a vosaltres manam que decontinent, si presa no la havets, aquella prenats, havem reebuda una letra del senyor rey translat de la qual vos trametem dits la present interclús, la qual vos manam que exeguiscats en quant tocha lo prenimet de la temporalitat, però en penjar los notaris sobresehits tro altre manament haiats nostre. Dada en Barchinona a IIII de juny en l'any de la Nativitat de Nostre Senyor M CCC LX VI. Primogènit.

Dirigitur vicario, subvicario, baiulo et iudici civitatis Gerunde.

Dominus Dux sua propria manu misit eam signatam.

Ex pro.

Arxiu de la Corona d'Aragó, Cancelleria, Registre 1.787, fol. 127

XVII

Barcelona, 5 juny 1366.

Molt alt e molt excellent príncep e senyor, pare e senyor a mi molt car.

Sàpia la vostra molt gran altesa que après que us haguí certificat per mes letres del gran e evident tort e perjudici que'l bisbe de Gerona de poch temps ençà fahia e fa a vós senyor e a mi en so que creava e crea notaris públichs en la dita ciutat qui indeferentment prenien e prenen cartes de tots contractes e negocis temporals e altres qualsevol per auctoritat del dit bisbe; e après encara que jo, senyor, per mes letres hagués manat als oficials sots certa pena, la qual feu fer una crida pública per la dita ciutat que null hom no gosàs fer fer cartes ab notari del dit bisbe sots certa pena, la qual crida ja diverses vegades era acostumada de fer axí per los alts senyors reys en Iacme besavi com per lo senyor rey n'Amfós avi meus de bona memòria, com per vós senyor en semblants coses d'aquest, lo dit bisbe procehí contra los dits oficials ells no amonestats ni citats per la constitució de Tarragona feta contra aquells qui són ocupadors e usurpadors dels bens ecclesiàstics. E açò senyor per tal com los dits oficials gosaren fer fer la dita crida per la ciuitat de Gerona per manament meu, segons que dit és. Jo, senyor, sabent lo dit prohiment, requerí e amonesté lo dit bisbe per deute de justícia e per mes letres specials que ell volgués revocar lo dit procés de constitució e tot altre procehiment que hagués fet contra los dits mos oficials qui d'aquests affers eren sens tota culpa com ço havien fet havien fet a manament meu e sots fortes e grans penes per mi a ells imposades de fer fer les dites crides. E açò re-

vocat jo prometia al dit bisbe e.m oferia a ell per mes letres de hoyr-lo bé e benignament sobre son interès si alcun entenía que y fos sobre aquell fet breu e espectés compliment de justícia, la qual cosa lo dit bisbe no volgué fer, ans respòs per ses letres que no.n faria res com ell fos en possessió de crear notaris, e açò de tant de temps a ençà que memòria de homens no era en contrari, perquè requiriam que jo fahés revocar les dites crides, sino que ell procediria encara més contra mos officials. Jo, senyor, haude aquesta resposta, fiu justar tots los pus solemnes doctors e savis de la ciutat de Barcelona, entre los quals foren en Jacme des Far mon canceller, micer Pere Terre, micer Bernat de Palou, micer Jacme de Vallsecha, micer Pere Cijar, micer Pere sa Calm, micer Guillem des Puig, micer Berenguer de Cabestany, Bernat Lunes, Francesch Tolzà e en Francesch Oliver, e fiu disputar tot aquest fet e, verament senyor, trobe d'acort de tots los sobredits doctors a savis alcú no discrepant que.l dit bisbe fahia e fa molt gran, evident e manifest tort e perjudici a les regalies e dret de vós senyor e de mi en crear los dits notaris e molt major, si major pot ésser dit, com request e amonestat no ha volgut tolre lo dit procés per ell fet contra los dits officials meus ni relevar lo dit entredit de la dita ciutat. E a la fi, tots los doctors e savis concordablement donaren-me de consell que jamés lo dit bisbe no fós oyt tro hagués revocats los dits seus processses injustament e impetuosa fets e hagués absolts los dits officials. E en après açò fet que jo benignament oys lo dit bisbe e a aquell fehés espeegat compliment de justícia, de la qual cosa lo dit bisbe no ha volgut res fer, ans senyor lo dit bisbe perseverant en sa durítia és vençut açí en Barçelona e demana que audientia li fós dada. Jo senyor jassie que hagués haut de consell que la dita audientia li fós denegada tro ell hagués revocats o fets revocar los dits injusts processses segons que dit és, a gran instància e pregàries de mossèn de Barçelona e d'altres e per demostrar al dit bisbe lo gran tort e perjudici que fa a vós senyor e a mi, fiu justar tots los pus solemnes doctors e savis de Barçelona, entre los quals foren los dessus nomenats e donch audientia e hoy ell e sos advocats bé e benignament e larga, tot aytant com dir ni proposar volgueren, presents mossèn de Barchinona e tots los de son capítol, e presents tots los sobredits savis e encara lo comte d'Ampúries e tots altres qui assí són del vostre e meu consell, tots los sobredits doctors e savis e lechs de consell vostre e meu, lo quals doctors e savis aoydes les rahons del bisbe e de tots sos advocats, dixeren tots alcú no discrepant que.l dit bisbe fahia tort e perjudici a vós senyor e a mi en les regalies sobredites, com segons lo dit consell entre les altres coses fós declarat no poder haver loch constitutió de Tarragona contra los dits officials meus, per que.m donaren de consell que si lo dit bisbe queria revocar los dits processses que en après jo fahés espeegada justícia favorable al dit bisbe, e axí fou dit e ofert per mi al dit bisbe presents lo dit bisbe de Barçelona e los advorats

d'aquell de Gerona e tots los altres dessús nomenats. E lavós senyor lo dit bisbe oyt aquell consell dix que ell se.n irie a vós senyor per obtenir justícia d'aquests affers pus los doctors e savis sobredits no li fahien justícia segons que ell e sos advocats coneixien que fer devien, car per cert ell no revocaria per res sos processses ni absolrie mos officials. Perquè senyor sia mercè vostra que ques que.l dit bisbe diga davant la vostra presència d'aquests affers creegats que aquest és lo fet de la veritat e que aquest affers són ag passats com que ell és estat bé e plenament e benigne oyt en mon consell e per consegüent senyor deu ésser redargüit e no hont entrò haje revocats sos injusts processses pues que per justícia fer se deu, perquè senyor vos suplich que en aquest fet no vullats res innovar per importunitat del dit bisbe ni d'altre per injusta informació que us en fós donada. Car jo senyor ab món consell tota vegada he fet e faré en aquest fet justícia e no als. E lo sobrepús seria gran perjudici vostre e meu en la dita jurisdicció e no seria sens gran minve mia que per importunitat o favor d'alcú vós féssets novitat alguna en perjudici de vostre dret e meu. Encara senyor m'an fet saber los dits officials alcun avalot qui fou entre lo dit bisbe e ells per la dita rahó, e jo, senyor, e.ells manat per ma letra que.n requiren e complida la inquisició que le.m trameten. E axí senyor vista e regoneguda la dita inquisició, jo us certificaré per ma letra del dit avalot, jassie que per altra letra mia vos n'aje informat. E axí plàcie-us senyor que en aquest endemig no y vullats res innovar segons que dit és. Scrita en Barçelona a v de juny en l'any de la Nativitat de Nostre Senyor M CCC LX VI. Iacobus cancellarius. Senyor etc.

Domino regi dirigitur.

De suo mandato Bertrandus de Pinós. Pro.

Arxiu de la Corona d'Aragó, Cancelleria, Registre 1.707, fol. 173 v.

XVIII

Barcelona, 5 juny 1366.

Molt alta e molt excellent senyora mare e senyora a mi molt cara.

Sàpia la vostra molt gran altesa que jo scriu al senyor rey en la forma següent: «Molt alt, etc. *Inserto tenore litere supra proxime registrata, data et signata ut inferius post cuius datam fuit additum quod sequitur:*» Perquè us suplich senyora, que pus jo he comenssats los dits affers, que fassats que.l senyor Rey no u trascha de mon poder, car jo y faré tal justícia que.l senyor rey e vós vos

en tindrets per pagats. Scrita en Barçelona a v de juny en l'any de la Nativitat de Nostre Senyor M. CCC. LXVI. Iacobus cancellarius.

Senyora etc.

Domine regine dirigitur.

Idem. Pro.

Arxiu de la Corona d'Aragó, Cancelleria, Registre 1.707, fol. 174 v.

XIX

Barcelona, 5 juny 1366.

Lo primogènit del senyor rey.

Fen-vos saber que nos scrivim al senyor rey pare e senyor a nos molt car en la forma següent: «Molt alt. etc. *Inserto tenore littere supra proxime registrate data ut infra, post cuius datam fuit additum quod sequitur:*» Perquè us pregam que pus nos havem començats los dits affers, que fassats que.l senyor rey o remeta a nos, car nos hi farem tal justícia que.l senyor rey se.n tindrà per pagat. Dada en Barçelona a v de juny en l'any de la Nativitat de Nostre Senyor M CCC LXVI. Iacobus cancellarius.

Dirigitur archiepiscopo Callari.

Idem. Pro.

Arxiu de la Corona d'Aragó, Cancelleria, Registre 1.707, fol. 175.

XX

Barcelona, 5 juny 1366.

Lo primogènit del senyor rey.

Fem-vos saber que nos scrivim al senyor rey pare e senyor a nos molt car en la forma següent: «Molt alt etc.» *Inserto tenore littere domini regis supra proxime registrate, data ut infra, post cuius datam fuit additum hoc quod sequitur:* Perquè us dehim e us manam que.ls dits affers instets ab los dits senyor rey e regina e ab tots los altres del consell del dit senyor rey que en los dits affers no sia res innovat aquí, mas que sia tornat a nos qui açò havem començat, dient-los que nos farem sobre los dits affers aquella justícia que.s pertany. Dada en Barçelona ut supra in alia. Iacobus cancellarius.

Fuit directa Geraldo s'Espluga scriptori portionis domini ducis.

Idem. Pro.

Arxiu de la Corona d'Aragó, Cancelleria, Registre 1.707, fol. 175 (2.ⁿ).

XXI

Barcelona, 5 juny 1366.

Lo primogènit del senyor rey.

Fen-vos saber que nos scrivim al senyor rey pare e senyor a nos molt car en la forma següent: «Molt alt, etc.» *Inserto tenore littere regie supra proxime registrate data ut infra, post cuius datam fuit additum quod sequitur:* Perquè us manam e us pregam que façats ab lo senyor rey que per fer nos justícia en los dits affers non's en sia feyta minva en trer los affers de nostre poder, en altra manera cascú aquí a son voler, no façam justícia farà semblant cosa. Dada en Barcelona v de juny en l'any de la Nativitat de Nostre Senyor M CCC LXVI. Iacobus cancellarius.

Dirigitur Francisco Coma legum doctori domini regis vicecancellario.

Item similis littera fuit missa Geraldo de Palatiolo legum doctori.

Item similis littera fuit missa Iacobo Conesa domini regis protonotarii.

Idem. Pro.

Arxiu de la Corona d'Aragó, Cancelleria, Registre 1.707, fol. 175.

XXII

Barcelona, 7 juny 1366.

Lo primogènit del senyor rey.

Reebuda havem una letra vostra responsiva a una que nos vos aviem tramesa, per la qual vos manàvem que us prenéssets tota la temporalitat del bisbe de Gerona, e aquella bé entesa vos responen que.ns meravellam molt d'açò que en aquella nos fets saber, cor dir que.ls locs de ça Bisbal, de Ruplà e de Bàscara no sien dins la Vagueria de Gerona no stà en veritat, car tots són de la Vagueria o dins la Vagueria, ne bé que.l bisbe haia jurisdicció en los lochs o alscons d'aquells, gens per allò no pot ésser dit que no sien dins la Vagueria. Perquè us deym e spressament manam que decontinent a mà vostra los dits lochs e totes altres rendes e temporalitat del dit bisbe a mà vostra prenats, segons que per altra letra nostra vos havem manat, ne per pendre e ocupar los dits lochs no.s qual ab osts més que vosaltres hic anets, e si resistència vos hi és feta, lavors trametet i hom sometem, e lavors haurà loch que y vagen les osts, e no en altra manera. Perquè fets-ho axí e per obra complits ço que ja us havem manat segons la forma de la letra. Dada en Barchinona a VII dies de juny del any de la Nativitat de Nostre Senyor M CCC LXVI. Primogenitus.

Galcerandus de Ortigiis mandante dominus dux. ff. per maiordomum.

Dirigitur Berengario de Ribes vicario, Ferrario de Lagostera baiulo, Iohanni Guerau iudici ordinario et Berengaro Crespi, subvicario, Gerunde.

Arxiu de la Corona d'Aragó, Cancelleria, Registre 1.707, fol. 177 v.

XXIII

Barcelona, 12 de juny 1366.

Lo Primogènit del senyor Rey.

Vostra letra havem reebuda en la qual era inserta una letra del senyor Rey qui us és estada presentada per part del Bisbe e, aquella ben entesa, vos responem que.ns meravellam molt de vosaltres com axí menyspreats nostres manaments, de què sots dignes de gran reprensió, e no sens rahó, que tant habets trigat e triguets en pendre la temporalitat del Bisbe, ne us en sots estat per la letra qui us és stada presentada del senyor Rey, com lo podets veure vosaltres, que no fa res al fet, com la letra fou empetrada donant entenent que era fet perjudici a la jurisdicció ecclesiàstica, e així u recomta la letra, e açò ara no és axí, ans lo Bisbe fa gran e evident tort e perjudici a la jurisdicció e regalies del senyor Rey e nostres, puys que fou obtenguda en les Corts quant los prellats no volien consentir a la ajuda si allò no.ls fos atorgat. E per açò, e per tal com nos sabíem la intenció del senyor Rey, rebujam de obeyr aquella, com ja lo Bisbe la.ns havia açí presentada, per que redargüents vos d.açò, e no sens rahó, sots pena de perdre los officis a vosaltres comanats, dehim e expressament manam que, no contrastant les dites letres ni altres coses per part del dit Bisbe proposades, exquiscats de fet los nostres manaments que us havem fets de perdre la temporalitat del dit Bisbe, e açò de continent, de manera que tota aquella sia presa e a mans vostres ans que nos siam aquí on entenem a ésser dins breus dies, Déus volent. E açò per res no mudets o allonguets, sabents que si en açò érets negligens o remeses que, ultra la pena damunt dita, puniríem vos axí com a transgressors de nostres manaments, con nos tan gran e tan evident perjudici com lo Bisbe nos fa, no puxem ni dejam sofrir. Dada en Barcelona a XII de juny del any de la Nativitat de Nostre Senyor M CCC LX VI. Primogènit.

Galcerandus d.Ortigis mandato domini Ducis, facte per mairdomus.

Dirigitur Subvicario, Baiulo et Iudici Ordinario Civitatis Gerunde.

Arxiu de la Corona d'Aragó, Cancelleria, Registre 1.787, fol. 132 v.

XXIV

Girona, 17 juny 1366.

Lo Primogènit del senyor Rey.

Vostres letres havem reebudes e oyt ço que.l scrivà vostre nos ha comptat e tot ço entès, responem-vos que.ns meraveyllam nos molt de vosaltres qui de aytal cosa nos consultats, con ja moltes veguades vos ne hajam scrit e de la manera que y devíets tenir E axí seguits aquella, car tancar portes mo pot ésser dits resistència, perquè vosaltres deuriets vos assajar de entrar trencan les portes o meten-hi foch, e si resistència vos hi era feta, lavons que.n trametats .i. hom so meten. E vosaltres que us stiats al pus prop loch qui y sia de la vegueria. E lavons nos hi provehirem segons que.l fet requeria. Perque us dehim e us manam que axí façats de tots los lochs del dit bisbe on vos sia contrast de res. E vosaltres no trobets maneres de alongar perquè vostre dret ne vayla menys e que vostres manaments no serien complits. Dada en Gerona sots nostre segell secret a .XVII. de juyn del ayn de la Nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LX.VI. Promogènit.

Dominus Duc mandavit michi Galcerando de Ortigis.

Fuit missa vicaria et iudici ordinario Gerunde.

Arxiu de la Corona d'Aragó, Cancelleria, Registre 1.758, fol. 53 v.

XXV

Girona, 19 juny 1366.

Lo primogènit del senyor rey.

Jatssia nos ab altra letra nostra vos manem que us hajats en certa forma en fer la execució de pendre la temporalitat del bisbe de Gerona, segons que en la dita letra n'aurets ésser contengut. Pero volem e us manam que en enantar pus avant en aquest fet sobresehiscats tro altre manament hajats nostre. Volem però e us manam que de aquí no us pertisquats ne en altre manera vos lunyets tro que de nos hajats altre ardit, lo qual haurets totst. Dada en Gerona sots nostre segell secret a XIX de juyn del ayn de la Nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LX.VI. Primogènit.

Idem pro.

Fuit missa vicario Gerunde.

Arxiu de la Corona d'Aragó, Cancelleria, Registre 1.578, fol. 54 v.

XXVI

Girona, 20 juny 1366.

Infans Iohannes etc. Fidelibus suis vicario, subvicario et iudici curie Gerunde. Salutem et gratiam. Cum dilectus noster Bernardus de Fuxio miles, de nostri mandato accedat ad loca castris de çà Bisbal et de Rupià, et de Bàsquera, et ad alia loca episcopi Gerundensis pro recipiendo ad manus nostras temporalitates ipsius episcopi. idcirco vobis et unicuique vestrum dicimus et mandamus quatinus ipsi Bernardo pereatis et obediatis ac etiam sibi prebeatis auxilium, consilium et favorem quando et quotiens inde per ipsum fueritis requisiti, cum nos ex causa sic fieri providerimus et velimus. Datum Gerunde sub nostro sigillo secreto die vicesima iunii anno a Nativitate Domini Millesimo Trecentesimo Sexagesimo Sexto. Primogènit.

Dominus Dux qui eam signavit mandavit michi Galcerando de Ortigis. Pro.

Arxiu de la Corona d'Aragó, Cancelleria, Registre 1.578, fol. 54.

XXVII

26 juny 1366.

Lo primogènit del senyor rey.

Canceller: Una letra reebem d'aquest dies del senyor rey, resposta de la consultació que nos li havem feta sobre'l fet del comdat d'Osona la qual vos trametem en sa forma. E vuy que és divendres havem-ne hauda altre que ns pensavem fós decisòria e revocatòria de totes les altres e vehem segons continencia d'aquella que aximatex vulla lo senyor rey que y sia feta conexença. Perquè nos tremeitem-la-us en sa forma. E volem que vós haiats en Berenguer de Reelat e en Pere çà Costa e altres que a vós e a ells sia viarès, e acordats segons aquellas que y deuen fer cas nos ho fariem segons que ns farets saber. E si al senyor rey havets a scriure de part nostra sobre lo fet de la derrera letra en aytant com lo senyor rey fa menció que per tal com açí ha millor còpia que nos ho devem mils acordar açí que no ell la. E haiam entès per mossèn Berenguer d'Abella al qual en Gispert de Camplonch n'a scrit que lo senyor Rey toca en lo fet del bisbe de Gerona lo qual vos sabets que havíem fet solempnement et ab consell de quants savis seria e tindríem per bó que li fessets menció que si ell entenia que ap hagués còpia de savis que no.s deuria revocar tots los processos que nos fem axí solempnement com vos sabets sens que vos no fossen demanats o alcun de nostre consell qui assentissen aquells. Res en contrari d'açó que ns ha fet saber en una letra que us trametem en

la qual nos fahia saber que en lo fet del bisbe no tocaria, ans ho remetria a nos, volem emperò que si pertits sots de Barchinona e no sots deçà Santceloni que us en tornets a Barchinona per acordar sobre açò del Comdat d'Osona que y farem. Dada en Gerona sots nostre segell secret a xxvi de juny del any de la Nativitat de Nostre Senyor M. CCC. LXVI.

Dominus Dux mandavit Galcerando de Ortigis pro.
Fuit missa cancellario domini ducis.

Arxiu de la Corona d'Aragó, Cancelleria, Registre 1.758, fol. 60 v.

XXVIII

Saragossa, 2 juliol 1366.

Lo Rey.

Car primogènit: Jassia per altres nostres letres patents vos haguessem manat que donassets a manleuta de certa quantitat lo frere e cunyat del bisbe de Gerona e los altres que tenits preses ensempls ab ells, segons que en les dites letres és pus largament contengut. Empero per que el dit bisbe ha prè comiat (*lac. 6 lit*) e no ha volgut posar son fet en via rahonable, revocants la dita letra volem e us pregam que en lo dit fet e en tots altres tocants lo dit bisbe proceescats segons que vos serà ben vist just faedor, la dita letra en alguna cosa no contrestant. E si per aventura havets donats a manleutes dessús dits, volem que ls tornets prendre axí com eren d'abans e procehits contra ells segons los mèrits de la inquisició faedora. E aximateix procehits contra tots aquells escrivans los quals trobarets que hajen usat ne usen per auctoritat del dit bisbe, segons que a vós just parrà, car tot ho lexi a vostra conexasa. Dada en Seragoça sots nostre segell secret a II dies de juliol del any M. CCC. LXVI. Rex Petrus.

Fuit signata manu domini regis et ideo expedita. Pro.

Arxiu de la Corona d'Aragó, Cancelleria, Registre 1.077, fol. 138.

XXIX

Girona, 20 juliol 1366.

Lo primogenit del senyor rey.

Entès havem que mossèn de Gerona vos fa justar aquí a Vilabertran per dir-vos que nos li fem tort en lo fet de la scrivania e per demenar-vos ajuda sobre açò. E per açò que vosaltres no puxats ésser deçabuts per alcú qui la veritat del fet no us contàs, ne d'aquella veritat no puxats allegar ignorància, vos fem saber que io

dit bisbe per la dita rahó, vinent a nos qui ladonchs erem en Barchinona, hoym planerement sobre.l dit fet, ço és ell e sos advocats presents lo consell del senyor rey resident a Barcelona e lo nostre, e presents encara mossèn de Barchinona e tots los doctors e savis millors de Barchinona e encara als uns doctors e savis de Perpinyà e de Gerona qui ladonchs eren en la nostra cort. E haut acort per nos sobre les rahons que.l dit bisbe e sos advocats exposaren, ab tots los desús dits, exceptat mossèn de Barchinona qui se'n isqué ab lo dit bisbe e sos advocats, tots los dits doctors e savis e aquells de conseyll del dit senyor rey e nostre, alcun no discrepant ne discordant, digueren que.ls anentaments per nos fets eren justs e rahonables, e lo procés de la Constitució fet de manament del dit bisbe ere manifestament injust e precipitós, e presents los dessús nomenats nostre canceller feu d'açò resposta al dit bisbe lo quals no tenent-sa per content d'açò que en la nostra cort ere stat acordat, recorrech sobre açò a la cort del senyor rey, lo qual finalment hoyda relació del procés que el bisbe havia fet e del enantament que nos e nostres officials havíem fet, en son plen conseyll en lo qual foren mossèn de Seragoça, e mossèn de Urgell e de Oscha, e de Teraçona e fra Pere d'Aragó e tots los cavallers, doctors e savis de son consell, deffiní e declarà lo procés del dit bisbe ésser manifestament injust e el nostre bon e just. E d'açò feu resposta lo dit canceller del senyor rey en nom e per part del senyor rey al dit bisbe lo qual se partí de la cort del dit senyor rey, e ara va cercant que per colors exquisides poguers traure vosaltres a deffendra son procés injust e haver-na sots esta color alguna ajuda, la qual no us seria leguda ni honesta de fer com contra son príncep e son primogènit justament anantants alcun sotmès se.n sia ecclesiàstich o seglar no deu fer alguna ajuda de moneda o d'altra cosa. E per ço us fem aquesta letra que alcun per çelar veritat no us indugués al contrari. Emperò si vosaltres duptàvets que assò no fós vengut axí com desús és stat, be.ns plaurà que alguns de vosaltres vinguen assí d'nant nós als quals nós mostrarem que.l fet és axí vengut com desús se conté e entre les altres coses lus mostrarem una letra del senyor rey en la qual recomptant lo fet en acabament segons que damunt se conté, aytant com en la sua Cort procehí, nos mana que pus lo bisbe havia fet procés injust e no.s volia posar en rahó, que nos procehissem contra ell en lo dit fet e en tots altres toquants lo dit bisbe, segons que a nos seria vist just fahedor. E encara procehissem contra tots aquells scrivans los quals trobaríem que haguesen usat ne usassen per auctoritat del dit bisbe, rovoca una letra que li havia atorgada a prechs de la reyna de Castella per la qual nos manave que donàssem a manllevar son frare e cunyat e alguns altres presoners de casa del dit bisbe, manant a nos que si a manleuta los havíem dats que decontinent los tornassem pendra. E per totes aquestes coses nós no havem estat ni estarem que tota hora que.l dit bisbe se vula posar en rahó nos li darem complidament

son dret, no prejudicant en res al dret de la Església la qual per tots temps entenem a defendre. Dada en Gerona a xx de juyol en l'any de la Nativitat de Nostro Senyor M CCC LXVI. Iacobus cancellarius.

Dirigitur episcopus Elnensis, abbatis, prioribus et aliis personis ecclesiasticis et capituli congregatis in monasterio de Vilabertran vel alio loco infra episcopatum Gerundensem.

Cancellarius misit eam signatam. Exp. Pro.

Arxiu de la Corona d'Aragó, Cancelleria, Registre 1.789, fol. 14.

XXX

Girona, 23 juliol 1366.

Lo primogènit del senyor rey.

Fem-vos saber que'l bisbe de Gerona és vengut e ha hic fets venir molts abats e altres clergues, perquè seria mester que vos hic fosssets, perquè us dehim e manam que decontinent vingats a nos sens tota triga. Dada en Gerona a XXIII^a de juyol de M CCC LXVI. Petrus Cantoni.

Dirigitur Iacobo de Faro cancellario domini ducis.

Galcerandus d'Ortigis mandato domini duci factó por maiordomum. Pro.

Arxiu de la Corona d'Aragó, Cancelleria, Registre 1.708, fol. 4.

XXXI

Barcelona, 24 Juliol 1366.

Remissio facta Andree Martini de Valltierra et alio de domo episcopi Gerunde.

Nos Infans Iohannes et cetera. Considerantes Iohannem Boneti de loco de Uliano vicarie Gerunde et de familia episcopi Gerundensis fuisse delatum et apud nos denuntiatum quod dudum diabolico inducto spiritu et sui temeritate et cordis elatione ac punitiois regie atque nostre atulentis non verens, sed potius vilipendens, sciens et non ignorans Petrum Garsie esse sagionem Curie baiulie Gerundeensem quem idem sagio ad latus sue persone deferebat eidem abstulerat sagioni, nedum in ipsius sagionis iniuriam et offensatus, sed in regie atque nostre iurisdictionis vilipendium et contemptum. Prospicientes etiam fuisse nobis denuntiatum quod dum vicarius, baiulus, iudex ordinarius et subvicarius ac procurator fiscalis et scriba et alii officiales civitatis et vicarie Gerunde una cum quibusdam eos con-

comitantibus essent in palacio episcopali dicti Gerundensis episcopi, et in conspectu eiusdem pro narrando ei predicta per dictum Iohannem eius domesticum attemptata, et pro habendo eundem Iohannem qui se receptaverat in dicto episcopali palatio, suis demeritis puniendi, vos Andreas Martinez de Valltierra miles, Petrus de Cervaria, Egidius Eximenez de Ixar domicelli, Paschasius Vela de Alfambra, Renaldus Çaidí de Ixar, Petrus de Salis regni Anglie, Arnaldus Guixar loci de Baschara et Simon Marayan de Oriola, plura et diversa iniuriosa, vituperosa et inhonesta verba erga illos officiales protulistis et quod peius est eosdem avalotastis et in eos cum armis irruistis et quosdam ex adherentibus vobis in hiis, quos iidem officiales inibi ceperant eisdem officialibus per violentiam abstulistis et alia enormia et gaviora comisistis in dicte regie atque nostre iurisdictionis opprobrium et offensam. Nuncque fuisse nobis humiliter supplicatum ut licet sentietis vos a predictis quitos et immunes pena si qua ex premissis incurristis ex nostri assueta clementia remittere dignaremur. Nosque servitia per vos dictum Andream meritui tam dicto domino rege quam nobis iugiter impensa in guerra quam habuimus cum Petro olim rege Castelle, nunc Dei iudicio exhereditato, ad vestrum animum et merito reducentes, volentesque vobiscum magis misericordie lenimento quam severo ultionis gladio incidere, tenore presentis vobis dictis Andree Martinez de Valltierra militi, Petro de Cervaria, Egidio Eximen de Ixar, domicellis, Paschasio Vela de Alfambra, Rainaldo Çaidí loci de Ixar, Petro de Salis regni Anglie, Arnaldo Guixar loci de Baschara et Simoni Marayan de Oriola, necnon omnibus aliis clericis tonsuratis vel coniugatis, seu aliis quibuscumque qui predictis violentie, iniurie et resistentie dictis officialibus factis interfuerunt, dicto Iohanne Boneti de loco de Uliano tamen inde excepto, quem ex certa scientia ab huiusmodi remissione merito excludimus, et pro excluso haberi volumus, et bonis vestris et ipsorum perpetuo absolvimus, definimus, remittimus et etiam perdonamus omnem actionem, questionem, petitionem seu demandam omnemque penam civilem et criminalem et aliam quamcumque, quas dictus dominus rex seu nos sut ipsius atque nostri officiales nunc vel decetero possumus aut possint contra vos vel bona vestra facere, proponere vel movere, ratione seu occasione criminum et excessuum predictorum. Ita quod sive in predictos culpabiles fueritis sive non, nunquam ratione seu occasione predicti possit contra vel vel vestrum aliquem ac bona vestra et ipsorum per dictum dominum regem seu nos aut eius seu nostri officiales, aut aliquem alium questio aliqua fieri petitio seu demanda, aut vobis seu eis pena aliqua imfligi seu imponi. Quinimo sitis et singulis quiti et immunes ac perpetuo absoluti. Vobis tamen facientibus querelantibus de vobis ratione predicta civiliter dumtaxat expeditum iustitie complementum et solventibus expensas quas officiales nostros in prosecutione huiusmodi negotii facere oportuit et etiam sustinere. Mandantes per hanc eandem gerenti vices in Catalonia, vicario et

baiulo Gerunde, necnon comissariis, iudicibus et aliis officialibus regiis atque nostris presentibus et futuris quatinus faciant ab aliis observari et non contraveniant seu aliquem contravenire permitant aliqua ratione. Pro huiusmodi absolute, remissione et gratia habuimus et recipimus ac confitemur nos a vobis habuisse et recepisse viginti mille solidos Barchinone, quos quitios nostre Curie solvere promisistis quosque fideli consiliario et expensori nostro Bernardo Margariti pro parte nostre Curie integre tradidisti. In cuius rei testimonium presentem fieri et sigillo nostro pendiri iussimus communiri. Datum Barchinone vicesima quarta die iulii anno a Nativitate Domini M^o. CCC^o. LX°. sexto. Iacobus cancellarius.

Dominus Dux mandavit Bernardo Descahues.

Pro Berengario.

Arxiu de la Corona d'Aragó, Cancelleria, Registre 1.677, fol. 43.

XXXII

Girona, 28 juliol 1366.

Infans Ioannes etc. Fideli portionario nostro Guillelmi Çabaterii. Salutem et gratiam. Hiis diebus temporalitate omnium et singulorum reddituum et iurium episcopi Gerunde, suis culpis et demeritis exposcentibus, occupasse vel occupare fecisse recolimus cum aliis litteris a nostra Curia emanatis, nunc autem intelliximus quod in locis de Crispia et de Duobusqueriis sitis intra subvicaria Bisulduni, culpa seu negligentia nostrorum officialium, nondum fuit occupata temporalitas supradicta. Quare vobis dicimus, comitimus et mandamus quatinus accedendo personaliter ad loca predicta temporalitatem redditus et alia iura in eisdem locis et eorum terminis dicto episcopo pertinentia ad manus vestras vice et nomine nostris recipiatis et occupetis, destituendo et amovendo quoscumque officiales dicti episcopi quos ibi esse sciveritis et alios loco nostro ponendo et constituendo prout in similibus est feri usitatum. Quibus officialibus damus cum hac eadem firmiter in mandatis, quam redditus et alia iura dicto episcopo pertinentia in locis et terminis supradictis exigant et colligant et de eis nobis seu cui volueritis loco nostro respondeant et satisfaciant integre et complete. Quam nos vobis super hiis et predicta tangentibus seu emergentibus ex eisdem aut connexis, vices nostras plenarie comittimus per presentes. Datam Gerunde xxviii^a die iulii anno a Nativitate Domini Millesimo CCC^o. LX. sexto. Primogenitus.

Bertrandus de Pinos, mandate domini duci. Facta per maiordomun.

Arxiu de la Corona d'Aragó, Cancelleria, Registre 1.708, fol. 7 v.

XXXIII

Girona, 26 agost 1366.

Infans Iohannes et cetera. Fidelibus suis subvicario et baiulo villa Bisulduni, ceterisque universis et singulis officialibus et subditis ac comissariis dicti domini regis et nostris, ad quos presentes pervenerint et executio infrascriptorum pertineat. Salutem et gratiam. Pro parte venerabilis in Christo patris Eneci Gerundensis episcopi intelleximus quod nos seu aliquis vestrum faciendo executione pro hiis que asseritis homines castri de Duobus Queriis quod est dicti episcopi infra vicariam Bisuldunum situati teneri in operibus murorum que sunt in dicta villa, intrastis domum sive castrum dicti episcopi et ab inde aliqua pignera extraxistis, portas frangendas et aliquas alias iniurias faciendo, de quo si ita sit et non inmerito admiramur bona dicti episcopi uvi sui vassalli in aliquo tenerentur ignorari seu caperi minime debeant per esdem, quare redarguentes vos de hiis et non sine causa vobis et quilibet vestrum dicimus et expresse mandamus quatenus omnia et singula pignera in domo seu castro dicti episcopi per vos de bonis eiusdem episcopi facta et quicumque pro inde enantata restituatis et ad pristium statum reducatis mora qualibet quiescente. Et in hoc obstaculo aliquo minime apponatis. Datum in loco de Calidis Malaveya die xxvi augusti anno a nativitate Domini M ccc LX sexto, sub nostro sigillo secreto. Jacobus cancellarius.

Galcerando de Ortigis ex pro. ff. per cancellarius.

Arxiu de la Corona d'Aragó, Cancelleria, Registre 1.758, fol. 68.

XXXIV

Caldes de Malavella, 26 agost 1366.

Infans Iohannes. Dilectis et fidelibus suis consilio et consiliariis nostris in civitate Gerunde residentibus. Salutem et dilectionem. Cum super quandam ordinationem dudum ut dicitur factam super contributione fienda per homines populos infra vicariam Bisulduni in operibus murorum villa ipsius, venerabilis in Christo patri Enecus Gerundensis episcopus cuius est castrum de Dosquers situm infra dictam vicariam certas et iustas habere intendebat rationes propter quas asserit homines suos infra terminos dicti castri populos non teneri ad contribuendum in dictis operibus. Et nos velimus quod dictus episcopus in dictis rationibus audiatur antequam homines sui ad predicta compellantur. Idcirco vobis dicimus et expresse mandamus quatenus visis presentibus, vocata parte univer-

sitatis dicte ville super proponendis per dictum episcopum vel alium eius nomine super predictis faciatis et determinetis quod iustum fuerit faciendum. Interim vero volumus ac vobis cum presenti mandamus quatenus causa in vendendo pignera per officiales aut comissarios ad id deputatos iam pro premissis facta quam in aliis predicte tangentibus faciatis supersederi donec per vos decisum fuerit quid de iure agendum fuerit in premissis et in hoc dubium aliquod minime apponatis, nam nos dictis officialibus et comissariis cum hac eadem tradimus firmiter in mandatis ut super sedimentum vestrum imo verius nostrum teneant firmiter et observent prout per vos factum fuerit seu etiam ordinatum. Datum in loco de Calidis de Malaveya die xxvi augusti anno a Nativitate Domini .M.CCC.LX. sexto, sub nostro sigillo secreto. Iacobus cancellarius.
Idem. Pro.

Arxiu de la Corona d'Aragó, Cancelleria, Registre 1.578, fol. 68 v.

XXXV

30 agost 1366.

Enecus Dei gratia episcopus Gerundensis. Dilectis in Christo universis et singulis clericis civitatis curatis ecclesiarum Sancte Crucis de Rodis, Beate Marie de Turario Balneolensis, de Villabertrando, Sancti Salvatoris de Breda, Sancti Felicis Guixelensis, sancte Marie de Camporotundo, de Villabertrando, de Amerio, de Fluviano, ac aliis ad quod presentes prevenerint, clericis curatis et non curatis civitatis et nostre diocesis Gerundensis. Salutem in domino.

Cum Sanctissimus in Christo pater et dominus domnus Urbanus Divina Providencia papa quintus, attendens suam sanctitatem universalem ecclesiam prelatos et clericos et alios ipsius ecclesie servitores non minimas pati tribulationes, oppressiones gravamina et iniuriis preteritis et presentibus temporibus pati et sustinui super timensque in futurum pro reformatione premissorum tam sancte quam provide eisdem per suas dictas bullas et specialiter assignanter reverendissimo in Christo patri et domino domno Petro miseratione divina sancte Tarrachonensis ecclesie archiepiscopo mandavit in sua provincia per eum celebrari concilium in quo omnis et singulis episcopos, abbates et priores et alii dicte provincie prelati personaliter interessent. Quas quidem bullas apostolicas eidem domino archiepiscopo super hiis directas nos vidimus, tenuimus et legimus prout iam alios nonnullis venerabilibus abbatibus atque prioribus pro deffensione ecclesie nostre congregatis in nostro palacio episcopali per verbotenus exposuimus. Qua propter cum dictus reverendissimus dominus archiepiscopus Terrachone volens mandatum ipsum domini nostri pape prout tenetur in hac parte sibi directum

reverenter exequi et complere ipsum provinciale concilium de consilio venerabilis capituli sue Tarrachonense ecclesie celebrandum statuit .xvii. die mensis septembris proxime nunc intanter cum continuatione dierum subsequencium iniungensque nobis quatinus appelleremus abbates et alios monasterium seu ecclesiarum collegiatarum regimini in nostra diocese presidentis ad dictum provinciale concilium personaliter venire et aliquas speciales literas per ipsum dominum archiepiscopum super hoc ipsis abbatibus et presidentibus singulariter directas transmitendum que eisdem abbatibus certa fidem nostro nomine mittimus presentandas, prout per suas literas datas Terrachone .xii. die presentis mensis augusti notificavit. Ideo volentes predicta notificare et intimare omnibus et singulis prelatibus nostre diocesis causa auctoritate nostro nomine mittimus presentandas vobis et vestrorum singulis harum serie dicimus et mandamus in virtute sancte obediencie et sub pena excommunicationis quatinus eosdem et singulos abbates et priores prout eos inveniatis infra vestras parrochias personaliter constitutis, exemptos et non exemptos, moneatis et requiratis vice nostra dictasque literas vis et eorum cuilibet, prout per ipsum dominum archiepiscopum habentur quas eisdem in sui forma mittimus coram duobus vel tribus testibus vice et nomine nostro presentetis, quos nos etiam harum serie requirimus et rogamus et in Domino exortamur ut mandatum apostolicum de quo in literis ipsius domini archiepiscopi notitie habetur et eiusdem domini archiepiscopi ut tenentur adimplendo in dicto provinciali concilio ut predicatur celebrando cum continuatione dierum intersint infalibiliter ut tenentur gravamina oppressiones et iniurias eis et eorum cuilibet et monasteriorum et suarum ecclesiarum et statum ipsorum exposituri iuxta et secundum literarum apostolicarum continentiam et tenorem. Alioquin eis et eorum cuilibet cetero significant et nos etiam significamus quod si in premissis negligentes fuerint seu remissi cum dignum et iustum sit ut illi qui onera subire recusant comoda reportari non debeant quod ipsis constitutionibus non gauderent nec se iuraverent nec eas si casus fuerit ad eorum requisitionem seu iniuriam observemus nec observari faceremus eis nichilominus significantes quod contra eos tanquam inobedientes pro premissis procederemus prout ius et iustitia suaderent. Redditis lateri presentis retenta si voluisse ipsorum expensas copia de eisdem subscriptione vestra dicte monitionis et significantes vos et notum testium coram quibus premissa fuerit continuata in signum mandati comploti apponita in eisdem. Datum Gerunde penultima die mensis augusti anno etc.

Arxiu Diocesà de Girona, Literaum 1366-1367 (U-56), fol. 36 v.

XXXVI

Barcelona, 5 setembre 1366.

Iudicatura Gerunde

Nos Infans Johannes et cetera. Quia precepimus fidelem nostrum Iohannem Geraldii legum doctorem cui de officii iudicature Gerunde dudum provideramus, tam ratione assessorie sive cancellarie comitatus Impuriam sibi comisse quam alias fore (*lac. 6 lit.*) occupatum quod ad regendum vel exercendum dictum iudicature officium vicarie et baiulie per nos ei comisse non potest intendere seu vacare. Ideo indemnitatem dicti officii volentes sicut convenit providere, et quia de vestri fidelis auditoris curie nostre Petri Cantoni fide et legalitate ad plenum confidimus, tenor presentis comittimus sive comendamus vobis officium iudicature baiulie et vicarie Gerunde per vos tenendum, regendum et exercendum pro nobis et nostro nomine legaliter atque bene, ius et iustitiam subditis dicti officii iudicature tribuendo et in omnibus observando, et habeatis pro vestro salario seu labore illud salarium sive ea iura omnia que per dictum Iohannem Geraldii seu alios qui dictum hactenus tenuerunt officium sunt solita recipi et haberi. Mandantes per hanc eadem gerente vices nostras in Catalonia, vicario et baiulo ac subvicario dictarum vicarie et baiulie Gerunde vel eorum locatentium, necnon subditis dicto iudicature officio quatinus vos dictum Petrum et non alium pro iudice baiulie et vicarie predictarum habeant et teneant vobisque pareant, obediant et satisfaciant de salario et aliis iuribus de quibus dicto predecessori vestro seu aliis qui dictum hactenus tenuerunt officium parere, respondere et satisfacere consueverunt et tenentur. Vos vero antequam dicto iudicature officio utamini, teneamini, assecurare cum idoneis fideiussoribus ut more est in posse baiuli dicte civitatis de tenendo tabulam et ala faciendo ad que teneamini iuxta constitutiones Catalonie generales. In cuius rei testimonium presentem fieri et sigillo nostro pendenti iussimus communiri. Datum Barchinone, quinta die septembris anno a Nativitate Domini M^o CCC^o sexagesimo sexto. Vidit Iacobus.

Regens cancellarie misit eam signatam.

Expeditam pro Berengarius.

Arxiu de la Corona d'Aragó, Cancelleria, Registre 1.693, fol. 7.

XXXVII

Barcelona, 26 settembre 1366.

Infans Iohannes, etc.

Fideli suo Guillermo de Vineolis iurisperito civitatis Gerunde. Salutem et gratiam.

Pridem ad supplicationem iuratorum et proborum hominum ville Bisulduni, subvicario et baiulo dicte ville et aliis officialibus eiusdem domini regis atque nostris, scripsisse recolimus in modum sequentem: «Infans Iohannes etc.» inserto tenore cuiusdam litere supra in XL° III° folio presentis registri registrate, datam cuius fuit Gerunde XXIX die iulii anno infrascripto post cuius datam fuit additum quod sequitur: Post cuiusquidem litteram datam fidelis auditor curie nostre Franciscus Oliverii regens tunc cancellariam nostram dictis regiis officialibus scripsit cum eius litera sequentis tenoris: Venerabilibus universis et singulis officialibus regiis vel eorum locatenentibus. Francisco Oliverii de consilio, auditor et regens nunc cancellariam incliti ac magnifici domini infantis Iohannis serenissimi domini regis primogeniti eiusque regnorum et terrarum generalis gubernatoris ducis Gerunde et comitis Cervarię. Salutem et honorem. Significo vobis quo pro parte reverendi in Christo patris domini Eneci Divina Providentia Gerundensis episcopi, fuit michi oblata sive presentata quedam litera ipsius domini infantis tenoris sequentis: «Infans Iohannes etc.» Inserto tenore cuiusdam littere registrate in registro sigilli secreti videlicet in LX^oVIII^o folio principii dicto registri, cuius data fuit in loco de Calidis de Malaveya die XXVI^a augusti anno infrascripto, post datam cuius littera addita fuerunt sequentia verba: Quare ex parte dicti domini vobis dico et mando et auctoritate officii quo fungor vos requiro et rogo quatinus in vendendo pignera per vos seu aliquem vestrum facta ratione supersedeatis iuxta dicte littere preinserte seriem et tenorem. Data Gerunde XXII^a die augusti anno subscripto». Vidimus um pro parte dictorum proborum hominum fuerit nobis humiliter supplicatum quod predicte littere ad instantiam dicti episcopi impetrate locum habere in presenti causa minime censeatur potissime cum in dicta nostra audientia iidem episcopus vocatus esset super premissis et auditus prout in altera preinsertarum nostrarum literarum liquide demonstratur. Idcirco supplicato nobis eis super hiis de opportuno iure remedio provideri, vobis dicimus, comittimus et mandamus quatinus vocatis partibus supradictis ipsorumque rationibus auditis, faciatis super predictis quod iustum fuerit et rationis, procedendo in eisdem breviter, simpliciter, summarie et de plano, absque strepitu et figura iudicii et sine lite et scriptis solempnibus, solaque facti veritate attendita, maliciis et difugis omnibus retroiectis. Quoniam nos vobis super predictis omnibus et singulis et ea quovismodo tangentibus

vices nostras comittimus plenarie cum presenti. Data Barchinone xxvi die septembris anno a Nativitate Domini m° ccc° lx° sexto. Iacobus cancellarius.

Bernardus Descahués
expre. pro. per canc.
Pro Berengarius

Arxiu de la Corona d'Aargó, Cancelleria, Registre 1.789, fol. 71 v.

XXXVIII

Barcelona, 29 setembre 1366.

Infans Iohannes

Fideli suo Guillermo de Vineclis iurisperito civitatis Gerunde. Salutem et gratiam.

Licet hiis diebus cum alia nostra litera data Barchinone xxvi^a die septembris anno subscripto, ad suplicationem iuratorum et proborum hominum ville Bisulduni causam seu questionem que est inter ipsos ex parte una et episcopum Gerundensem et homines loci de Duobusqueriis qui est ipso episcopi et altera, rationibus in predicta litera contentis vobis dixerimus comitendam idem episcopum et homines loci predicti de Duobusqueriis vos ut advocatum hominum dicte ville Bisulduni et patronum eisdem in eorum causis ut asseritur prestante valde habent nec inmerito suspectum. Ea propter pro parte dictorum episcopi et hominum de Duobusqueriis fuit nobis humiliter supplicatum quod vobis aliquem et adiutum in causa predicta associare deberemus. Igitur nos dicte suplicationi annuentes benigne vobis in dicta causa fidelem auditorem et promotorem negotiorum curie nostre Iacobum de Monello associandum ducimus cum presenti seu etiam adiugendum mandantes vobis quatenus in causa eadem ambo simul et non alter sine altero procedatis breviter simpliciter summarie et de plano absque strepitu et figura iudicii, maliciis non admissis prout de iure et ratione fuerit faciendum, quod nos eidem Iacobo vobis adiunto super hiis vices nostras plenarie comittimus per presentes. Datam Barchinone xxix die septembris, anno a Nativitate Domini m° ccc° lx° Sexto. Iacobus cancellarius.

Bertrandus de Pinos mandato domini Ducis fecit pro cancellario et fuit sibi traditua. Ordi. = Pro Berengarius.

Arxiu de la Corona d'Aragó, Cancelleria, Registre 1.789, fol. 86 v.

XXXIX

Barcelona, 3 novembre 1366.

Lo rey.

Bisbe: Com nos per alguns affers los quals toquen molt nostra honor vullam parlar ab vós e ab alguns altres prelats, als quals nos scrivim, per ço us pregam e requerim que de dijous primer vinent a VIII dies lavors següents que serà lo XIIe. dia del present mes, siats tots altres afers lexats en la vila de Vilafrancha personalment sens falla, car nos hi serem aquell dia Déu volent. Dada en Barchinona a .III. dies de novembre del any M CCC LXVI. — Rex Petrus.

Idem. pro.

Fuit missa episcopo Barchinone.

Similis litere misse fuerunt infrascriptis:

Primo episcopo Vicense.

Itetm episcopo Gerundense.

Arxiu de la Corona d'Aragó, Cancelleria, Registre 1.774, fol. 159.

XL

Barcelona, 3 novembre 1366.

Lo rey.

Archabisbe: Vostra letra havem reebuda e aquella bé entesa vos responem que nos havem acordat de no anar ne trametre al concili, car nostra anada ne tramese no poria ésser per tal car lo temps és breu. E com nos per alguns afers los quals toquen molt nostra honor vullam parlar ab vós e ab alguns altres prelats, als quals nos n'escrivim. Per ço us pregam e requirim que de dijous primer vinent a .VIII. dies lavors següents que serà lo XII dia del present mes, siats tots altres afers lexats en la vila de Vilafrancha personalment sens falla, car nos hi serem aquell dia Déu volent. Dada en Barchinona a .III. dies de novembre del any M CCC LXVI — Rex Petrus.

Iacobus Conesa ex. pro.

ff. per dominum Regem. Pro.

Fuit missa Archiepiscopo Tarrachone.

Similis litera missa fuit sub eiusdem data episcopo Ilerdensi.
Rex Petrus. Idem. pro.

Arxiu de la Corona d'Aragó, Cancelleria, Registre 1.774, fol. 150.

XLI

Barcelona, 13 novembre 1366.

Lo rey.

Vostra letra havem reebuda, per la qual nos havets significat que.ls bisbes de Leyda e de Barchinona e de Vich eren ja perats de Terragona e que.ls havets scrit per rahó de las letras que havets haudes nostres que tornassen a Tarragona. E sapiats que per los ardots que.ns són crescuts d'Aragó havem a tenir nostre camí davers aquella part on si los dits bisbes per raho de la vostra letra que.ls havets tramesa tornen a Terragona, nos hi serem diluns primer vinent car demà, Déu volent, hic partirem e entenem ésser a Terragona diluns. E si ells no tornaven a Terragona nos hi calria anar, car be.ns plauríem de vós que.ns sciats a Muntblanch. E axí pregam-vos que mantinent no.s scrivats clarament si.ls dits bisbes seran a Terragona. E nos serem-hi com dit és diluns primervinent a qualque ora, e convé que açò sapiam dicmenge a Vilafrancha a ora de dinar, car si los dits bisbes seran a Terragona nos hi serem e si no y eren tendrem nostre camí vers Muntblanch, on en aytal cas stiats per ço que pugam parlar ab vós de vostres affers. Dada en Barchinona divendres ora de dinar a XIII de novembre en l'any M CCC LX VI. — Rex Petrus.

Dominus rex mandavit michi Iacobo
Conesa. Pro.

Fuit missa archiepiscopo Terracone

Arxiu de la Corona d'Aragó, Cancelleria, Registre 1.774, fol. 165.

XLII

Barcelona, 18 novembre 1366.

Infans Iohannes eac.

Fideli nostro Berengario de Rippis domicello vicario Gerunde.
Salutem et gratiam.

In humili nobis oblata suplicatione pro parte fidelis nostri Iohannis Geraldí legum doctoris olim iudicis ordinarii Gerunde vidimus contineri quod quamquam Iohannes Geraldí presente triennio ex largitione et provisione nostris fuerit iudex ordinarius Gerunde illudque iudicature officium rexerit septem mensibus et ultra et postea permissu nostro dicto resignaverit officio, necnon vos salarium eidem Iohanni pro dicto officio ut iudici Gerunde pertinenti et aliis tenentibus dictum officium dari assuetum pro rata temporis septem mensium quo eidem ut pretangitur deservivit solvere recusatis, nec-

non retinuitis eidem decem libras Barchinone quas dictus Iohannes in principio dicti officii pro vobis dicto vicario de suo proprio solvere habuit inquisitoribus tabule Gerunde ut quilibet iudex ordinarius Gerunde facere tenetur ut prefertur. Ulterius contradicitis aut recusatis ei solvere quadraginta quinque solidos dicte monete quod vos dictus vicarius tenemini ei solvere ratione logerio trium animalium que ad opus sui et eius familie conduxit dudum quando vos et ipse mandato et iussu nostris faciebatis exequutione iustitie contra homines Gerundensis episcopi intus vicariam vobis comissam populos. Quare a nobis super hoc iustitia remedio postulato vobis dicimus et expresse mandamus sub pena centum morabatinorum auri nostro erario applicandorum quatinus infra viginti dies a receptione presentium in antea computandos tribuatis et exsolvatis prefqto Iohanni Geraldi vel cui ipse voluerit loco sui totum salarium quod sibi debetur de tempore quo dictum rexit officium et etiam totum id quod dictus Iohannes Geraldi exsolvit et bistraxit in salario dictorum inquisitorum quatenus vos hoc tangit necnon totum id quod sepedictus Iohannes expenderit seu bistraxerit et exsolvit in conductione animalium predictorum. Similiter iudici ordinario Gerunde cum hac eadem damus firmiter et mandamus quatenus emperando ex potestate et facultate quam ei conferimus cum presenti emolumenta et proventus dicte vicarie qui ad manus vestri dicti vicarii venire debeant et satisfaciendo de isdem dicto Iohanni Geraldi supter predictis et alias omnibus illis viis, mods et remediis quibus melius et facilius vos cogere ad hec potert vos forciet et et compellat ptoecedendo in hiis breviter, simpliciter, sumarie et de plano absque strepitu iudicii et figura et absque lite et scriptis, solaque facti veritate attente prout de iure et ratione invenerit faciendum. taliter quod ob deffectu iustitie premissorum ipsum Iohannem Geraldi non apporteat ad nos ratione premissa accedere iterato. Datum Barchinone XVIII° die novembris anno a Nativitate Domini M^o CCC^o LX° sexto. Iacobus cancellarius.

Bertrandus de Pinós, expe. pro. per canc. Pro. Berengarius.

Arxiu de la Corona d'Aragó, Cancelleria, Registre 1.789, fol. 87.

XLIII

La Bisbal, 24 novembre 1366.

Enecus Dei gratia episcopus Gerundensis. Dilecto nobis in Christo Nicolao Figuera presbitero beneficiato in nostra katedrali ecclesia Gerundense, notario nostro publico. Salutem in Domino.

Considerantes et animadvertentes pro servicio comuni Ecclesie totius nostre diocesis in quo est tenendo et regendo officium tabellionatus et scribanie nostre tam nostrique predecessoris quamplu-

rimum laborasse propria persona et labore non desinis indeque pro deffensione dignitatis episcopalis nostre passum fuisse et pati persecutiones dampna et pericula per nonnullis iurium ecclesie ipsius nostre dignitatis episcopalis emulos et persecutores, proptereaque te non posse sine persone tue dampno et periculo continuare nec continue interesse divinis officiis in dicta nostra ecclesia Gerundense in qua quoddam obtinens beneficium stabilitum quod antiquitus erat officium laycis seu tantummodo tonsuratis solitum conferri, nec in ea missas ad quas teneris celebrare et te oportuit et oportet aliquotiens caute volendo obviare dampnis et periculis tue persone ab ipsa ecclesia et beneficio ac etiam a civitate Gerunde te absentare de nostri ac venerabilis et discreti Petri de Fluminibus archipresbiteri Segobricensis et Sancte Marie de Albarrazino olim vicarii nostri generalis licentiam et assensum, et missas quas in dicta ecclesia pro dicto tuo beneficio celebrare tenebatis et teneris aliundem causa in aliis ecclesiis seu capellis civitatis quam nostre diocesis celebrare et dictum suum beneficium dimisisse et dimittere sine alio punitore. Ideo ne aliquid contra te possit de predictis obligari, redarguere, increpare seu etiam accusare predictas et etiam omnes alias licentias tibi tam verbo quam scriptis concessas confirmando intuitu predictorum serie presentium tibi damus licentiam et assensu quod quamdiu in regendo officium scribanie nostre seu notariatus fueris non tenearis per te nec substitutum per dicto tuo beneficio servire in divinis officiis nec alios nisi et prout volueris et tibi videbitur opportunum; verumtamen, oneramus tuam conscientiam in Domino quod missas quas celebrari teneris pro eodem semper tenearis in quibus volueris ecclesiis seu capellis civitatis et nostre diocesis Gerundensis celebrare per te seu quorum volueris presbiteros et eas nullo modo pretermittas et etiam casu quo resideas in civitate non teneatis ad matutinas nec ad alias horas canonicas seu divinis officiis interesse nisi per et in quantum tibi videbitur expedire et nichilominus quod possis in nostra Gerundensi ecclesia missas pro tuo beneficio celebrare quotiens Deus tibi ministrabit etiam non interfueris matutinis. In quorum testimonium presentes nostro sigillo comunito tibi ducimus concedendas. Datum et actum in castro nostro de Episcopali die .XXIII. mensis novembris anno a Nativitate Domini .M.º CCC.º LX. sexto.

Arxiu Diocesà de Girona, Literarum 1366-1367 (U-56), fol. 73.

LXIV

La Bisbal 3 desembre 1366.

A la excellentia e regia magestat

Et lo dit bisbe, vista et ab deguda reverentia legida e regoneguda la dita letra del senyor rey, diu e respon que salva honor e reverentia del dit senyor rey, ell no ha donat ni dóna torbació ni enpax a la dita obra, segons que li és donat a entendre, ans hi volria e y vol donar endreça et aviament tant com porá segons Déu e bona conscientia e sens lesió e detriment de les libertats e immunitats eclesiàstiques, e encara fer-hi tota aquella ajuda que deïa o puscha fer bonament, perquè com de present ell sobre les dites coses no puxa personalment entendre ni ésser et açò per tal com de força e de necessitat se'n ha tantost a partir e anar a Tarragona per ésser en lo concili allí en breu, ço és lo viii dia del present mes, celebrador per manament e ordinació de nostre senyor lo papa, al qual és citat sots pena de vet e hui tantost de present en aquest dia començ a cavalcar et caminar per la dita rahó, per tal per dar espatxament e aviament als dits affers, dóna sobre les dites coses plen poder al seu honrat capítol de la seu de Gerona, lo qual puxa sobre les dites coses parlar, tractar e encara finir segons que trobaran de rahó et a ells serà ben vist fahedor ab los dits jurats e promens de la dita ciutat, et de açò escriu al dit capítol per letra sua en lo present dia de hui dada, et no res menys prega et soplica al dit senyor rey que sobre açò no vulla fer ni manar fer sobres ni força a ell ni als clergues ni a la Esgleya ne homens ne bens d'aquella com ells sien aparellats per reverentia del dit senyor rey et per ben comú et profit de la dita ciutat fer tota aquella ajuda sobre les dites coses requer ésser fet carta o cartes publiques una o moltes tantes com haver ne volrà.

Arxiu Diocesà de Girona, Document interclòs al fol. 77, *Literarum* 1366-1367 (U-56).

XLV

La Bisbal, 3 desembre 1366.

Enecus Dei gratia episcopus Gerundensis. Honorabilibus prudentibusque viris capitulo nostre sedis Gerunde. Salutem in Filio virginis gloriose. Noveritis per venerabiles iuratos civitatis Gerunde nobis presentatam fuisse quandam literam regiam in effectu continentem quod contributorum nos et clerus in operibus murorum dicte civitatis. Quo circa quia sumus die presenti recessuri eundo ad concilium provinciale de mandato domini nostri pape celebra-

turum die septima presentis mensis in quo habemus interere sub pena excomunionis. Et propterea non possumus in predictis providere, vobis de quorum prudentia in Domino confidimus comittimus per presentes et plenum posse damus tractandi et diffiniendi nomine nostro super predictis prout de ratione inveneritis et vobis videbitur faciendum cum dictis venerabilibus iuratis et probis hominibus dicte civitatis. Quem super predictis vobis videbitur faciendum cum dictis venerabilibus iuratis et probis hominibus dicte civitatis. Quem super predictis vobis comittimus plenarie vices nostras. Datum in castro nostro de Episcopali die III^a mensis decembris anno a Nativitate Domini .M. CCC^o LX. sexto.

Arxiu Diocesà de Girona, Literarum 1366-1367 (U-56), fol. 77.

XLVI

Bàscara, 20 març 1367.

Enecus Dei gratia Gerundensis episcopus. Discreto ac dilecto nostro in Christo Iacobo de Ulzinellis notario oriundo civitatis Gerunde. Salutem et dilectionem. Quia vos dictum Iacobum de Ulzinellis novimus aptum, sufficientem et legalem ad officium tabellionatus exercendum, preterea cum presenti de vestra legalitate et peritia confisci, creamus et constituimus vos notarium nostrum per totam terram et dominationem nostram. Ita quod vos vices et auctoritate nostra et nostre dignitatis episcopalis sitis notarius noster et tabellionatus officio uti valeat libere per totam terram et dominationem nostram et nostre episcopale dignitate ac recipiatis et recipere valeatis ubique locorum nostre dicionis omnia et singula instrumenta, testamenta, acta, atestationes, sententias et alia quecumque acta et contracus cuius modi fuerin nature eos eaque claudi et subsignari valeatis manu vestra propria et de eis protocolla faciatis Quibus instrumentis et aliis per vos recipiendis vestra propria manu subsignatis aut in vestris protocollis remanentes in iudicio et extra iudicio plenariam volumus per quoslibet adhiberi tanquam publica manu factis. Quam si quidem creationem et constitutionem dicti officii perdurare volumus roboris et obtinere firmitatem dum de nostro processerit beneplacito et voluntatis et non ultra vos vero antequam usatisfueritis dicto tabellionatus officio iurastis in posse nostro de habende vos super dicto officio bene et legaliter. In quorum fidem et testimonium presentes nostro sigillo maiori roboratas vobis duximus concedendas. Datum in villa nostra de Baschera die .xx. martii anno a Nativitate Domini M^o. CCC^o. LX° septimo. Vidit episcopus.

Arxiu Diocesà de Girona, Literarum 1366-1367, (U-56), fol. 112 v.

XLVII

Girona, 17 agost 1367.

Enecus Dei gratia episcopus Gerundensis. Venerabili et nobis in Christo dilecto sacriste secundo nostre sedis Gerunde vel eius locum tenenti ceterisque clericis eiusdem ac aliarum ecclesiarum civitatis et diocesis Gerundensis curatis et non curatis seu eorum locatenentibus ad quos presentes pervenerint, salutem in Domino. Cum pro defensione et tuitione privilegiorum et iurium ecclesiasticorum et hominum eorundem tam per nos quam predecessores nostros de voluntate et assensu honorabilis capituli dicte sedis, facte fuerint et ordinate plures et diverse tallie persolvende tam clerum quam homines de dominio Ecclesie quorum intererat ut in suis privilegiis et iuribus tranquilla, diutina et pacifica protectione inviolabiliter persisterant et persistendo congauderent prout expedit atque decet, Sane quia pro dolore presentibus temporibus ad eadem privilegia et iura nonnulli quantum pro eis est concutere, violare et absorbere sataguens totis suis conatibus tallie necessario faciende et persolvende sicut preparate ut Deo medio cum earundem adiutorio privilegia et iura eadem defendantur et protegantur. Nonnullique qui ad huiusmodi tallias persolvendas tenentur querentes materiam a solutione earundem se excusandi pluries tamen publice quam private in verecunde dicant et asserant plures et diversos hactenus receptores et collectores dictarum talliarum tenere penes se et habere ac debe plures et diversas magnas peccunie quantitates que restitute et persolute sufficerent ad dicta iura et privilegia ecclesiastica deffendenda, seu in maxima parte, prefatus clerus et homines de dominio Ecclesie a novis talliis persolvendis alleviantur quod debitum et detentio huiusmodi peccunie quantitatum cedit in dampnum periculum anime et detrimentum anime detinentium et debentium easdem ac preiudicium et gravamine illorum qui eas persolverunt ac cleri et hominum predictorum. Idcirco cum nostri pastoralis officii intersit scire debitores et detentores dictarum peccunie quantitates ut veritate comperta nos ad solvendum e restituendum easdem iuris remediis compellere valeamus et ne sub clipeo ipsorum debitorum et detentorum a tallis novis persolvendis nullus habeat materia se excusari et quod ipse peccunie quantitates in dicta deffensione convertantur et expendantur sicut expedit atque decet vobis et cuilibet vestrum dicimus et mandamus in virtute sancte obedientie et sub pena excommunicationis quatinus quilibet vestrum prout presentes litere vobis presentabuntur in coro ecclesiarum vestrarum per tres dies continuos a receptione presentium proximi et continue perveniendos semel quelibet die dum clerus convenerit ad divina generaliter moneatis omnes et singulos clericos dictarum ecclesiarum et earum locatenentes cuiuscumque status gradus et con-

dicionis existant qui sciant aut audiverint dici aliquem seu aliquos tenere aut detinere seu debere aliquam seu aliquas pecunie quantitates de dictis talliis hactenus factis, nomina talium debitorum et detentorum et dictas pecunie quantitates et omnem veritatem quam sciant in predictis denuncient, exprimant et declarent nomine nostro venerabili et religioso fratri Petro Dei gratia abbati monasterii sancti Petri de Gallicantu Gerunde, Iacobo Alberti presbitero de capitulo et Guillelmo Bernardi de Perllis presbitero beneficiato in ecclesia Gerundense seu uni ipsorum quibus super compulsione dictarum pecunie quantitarum solvendarum et etiam receptione earundem et alias comisimus plenarie vices nostras infra .xv. dies ab ultima monitione dictorum trium dierum proxime computandos quos scribi ad hoc pro primo, II et tertio pro peremptorio termino nostro nomine assignante et nos sibi etiam harum serie assignamus, alioquin nos ex nunc ut ex tunc in omnes illos qui scienter seu maliciose super predictis occultaverint aut non denunciaverint veritatem canonica monitione premissa et dictis xv diebus lapsis ac ipsorum mora et culpa precedentibus et exigentibus in hiis scriptis generaliter IIII^{or} vel v^e diebus dominicis continuis vel festivis. Significantes vobis nichilominus quod extunc lapso dicto peremptorio termino ad dictas tallias persolvendas pretextu predictae huiusmodi excusationis ulterius non audirentur nec admitterentur nisi in quantum ius et iustitia suadebit. Redditis et cetera. Datum Gerunde. .XVII^a. die mensis augusti anno a Nativitate Domini M.CCLX septimo.

Arxiu Diocesà de Girona, Literarum 1366-1367 (U-56), fol. 19.

XLVIII .

La Bisbal, 26 novembre 1367.

Procuratio ad curias.

Noverint universi quod die veneris .xxvi. mensis novembris anno a Nativitate Domini M^o.CCCLX. septimo, in presentia mei Nicholay Figuera clerici et notarii publici reverendi in Christo patris et domini domni Eneci Dei gratia episcopi Gerundense et testium infrascriptorum ad hec specialiter vocatorum et rogatorum, idem reverendus dominus episcopus attendens ut dixit non est diu ad eius auditum pervenisse quod serenissimus princeps et domnus Petrus Dei gratia rex Aragonum generales curias per eum indictas Villefranche in civitate Barchinone celebrandas continuavit quodque ipse ut asseruit propter rei publice bonum statum et eaque libertate ecclesie concernunt vult et intendit ipsis curiis interesse verumtamen ut asseruit legis impedimentis prepeditus propter multas et varias oppressiones illatas et iminentes sue Gerundensis ecclesie si-

bi et eius dignitati episcopali quas brevitatis gratia subiciet et omit-
 tit ponere in present nstrumento et qubus ut asseruit tenetur totis
 viribus obviare cum alias inde posset provinere dicte sue ecclesie
 dignitati episcopali et eius persone maximum periculus atque damp-
 num occasio et alia legitima impedimenta que virtute iuramenti in-
 frascripti averavit, non potest de presenti accedere et interesse
 quamvis propositum ut asseruit habeat accedenti. Idcirco confidens
 ut dixit de industria et discretione venerabilium et proborum viro-
 rum dominorum Michaelis de Sancto Iohanne licenciati in legibus
 canonici Valentinensis ipsius domini episcopi vicarii in spiritualibus
 et temporalibus generalis et Guillelmi de Tagamanent canonici
 ecclesie Gerundensis, gratis et ex certa scientia citra revocationem
 aliorum procuratorum per ipsum dominum episcopum huiusque
 constitutorum fecit constituit et ordinavit idem dictus episcopus
 certos et speciales procuratores suos prefatos venerabiles Michael-
 lem de Sancto Iohanne et Guillerum de Tagamanent licet absen-
 tes tamquam presentes et eorum utrumque insolidum, ita quod non
 sit potior condicio negotium primitus occupantis sed quod per
 unum ipsorum inceptum fuerit per alterum resummi mediari conti-
 nuari valeat et finire ad comparandum et interessendum pro ipso
 domino episcopo ad dictas generales curias. Et ad tractandum et
 ordinandum pro eo una cum brachio cleri sive ecclesiastico ea que
 regnis et terris dicti domini regis et ad eorundem tuitionem, defen-
 sionem et statum rei publice et generalis Cathalonie et Gerundensi
 ecclesie concernant utilia et etiam opportuna. Et ad consentiendum
 una cum brachio ecclesiastico memorato pro ipso et eius nomine ea
 que respiciunt utilitatem et libertatem ecclesie et personarum ear-
 rundem que in ipsis curiis generalibus fuerint tractanda facienda
 et etiam ordinanda, necnon casu quo pro universum brachium eccle-
 siasticum data, concessa seu promissa fuerit dicto domino regi pro
 tuitione et defensione regnorum et terrarum sue dictionis aliqua
 proferta seu donum a personis ecclesiasticis et hominibus ecclesie
 ad ipsa nomine ipsius domini episcopi una cum eis consentiendum
 ac etiam ad contradicendum et discentiendum et protestandum om-
 nibus et singulis que contra utilitate et libertate ipsius ecclesie et
 personarum predictarum ac comunem et bonum statum terre et
 regonorum domini regis in prefatis curiis si quod absit ordinaren-
 tur seu et tractarentur. Et generaliter omnia alia universa et singu-
 la in premissis et circa premissa faciendum et explicandum quecum-
 que veri et legitimi procuratores facere possunt et debent et que-
 cumque ipse dominus episcopus michi notario supra et infrascripto
 tanquam publice persone predicta omnia et singula et etiam in-
 frascripta ab ipso domino episcopo nomine dictorum procuratorum
 et utriusque ipsorum absentium et omnium aliorum quorum inter-
 est et interesit legitime stipulanti et recipienti se ratum et firmum
 perpetuo habiturum quicquid per ipsos procuraores seu eorum al-
 terum interclausis et etiam premissa actum, gestum et procuratum

fuert in ullo tempore revocabitur aliqua ratione et iurans idem dominus episcopus per Deum et eius sancta quatuor Evangelia per me notarium infrascriptum causam eo posita manibus suis cancellatis ad modum crucis eius pectori iunctis ipsum de predictis impedimentis et aliis legitimis impeditum. De quibus omnibus predictus dominus episcopus mandavit inde sibi unum et plura publicum et publica instrumentum et instrumenta per me notarium supradictum et infrascriptum. Que fuerunt acta et a dicto domino episcopo firmata laudata et ut premititur iurata in castro de Episcopali die et anno predictis presentibus et ad hec vocatis pro testibus discreto Bernardo Scavati sacrista ecclesia de Cistella diocesis Gerundensis et Roderico de Sella clerico tonsurato cubiculario domini episcopi supradicti.

Fuit factum unum et in forma publica domino episcopo traditum.

Arxiu Diocesà de Girona, Notularum, (G-50), fol. 27 v.

XLIX

La Bisbal, 26 novembre 1367.

Procuratio ad concilium

Noverint universi quod die veneris XXVI mensis novembris anno a Nativitate Domini .M.CCLX septimo, in presentia mei Nicholay Figuera clerici et notarii publici reverendi in Christo patris et domini domni Eneci Dei gratia episcopi Gerundensis et testium infrascriptorum ad hec specialiter vocatorum et rogatorum, idem reverendus dominus episcopus attendens ut dixit quod per reverendissimum in Christo patrem et dominum domnum Petrum Dei gratia archiepiscopum tarraconensem concilium provinciale pro corrigendis excessibus et moribus et libertate ecclesiastica deffendendam fore celebrandum in civitate Barchinone vel alibi. Quodque ipse ut asseruit propter rei publice bonum statum et ea que libertatem ecclesie concernunt vult et intendit ipsi concilio interesse verumtamen ut asseruit legitimis impedimentis prepeditus propter multas et varias oppressiones illatas et iminentes sue Gerundense ecclesie sibi et eius dignitati episcopali, quas brevitatis gratia subiacet et omittit ponere in presenti instrumento et quibus ut asseruit tenetur totis viribus obviare cum alias inde posset provenire dicte sue ecclesie dignitati episcopali et eius persone maximum periculum atque dampnum et etiam pro alia legitima impedimenta que virtute iuramenti infrascripti averavit non potest de presenti accedere et interesse quamvis propositum ut asseruit habeat accedendo. Idcirco confidens ut dixit de industria et discretione venerabilium et prudentum virorum dominorum Michaelis de Sancto Iohanne licentia-

ti in legibus canonici Valentie ipsius domini episcopi vicarii in spiritualibus et temporalibus generalis et Guillermi de Tagamanent canonici ecclesie Gerundensis, gratis et ex certa scientia citra revocationem aliorum procuratorum per ipsum dominum episcopum huiusque constitutorum fecit constituit et ordinavit idem dominus episcopus certos et speciales procuratores suos prefatos venerabiles Michaelem de Sancto Iohanne et Guillermmum de Tagamanent licet absentes tanquam presentes et eorum utrumque insolidum ita quod non sit potior condicio negocium primitus occupantis sed quod per unum ipsorum inceptum fuerit per alterum resumi mediari continuari valeat et finiri ad comparendum et interessendum pro ipso domino episcopo in concilio Terracone intra provinciam ubicumque celebrando seu continuando et ad tractandum ordinandum cum ipso domino archiepiscopo et aliis qui in ipso intererunt concilio ea que sint animabus salubria et statui ecclesie et eius personis utilia et etiam opportuna. Et ad consentiendum pro ipso domino episcopo et eius nomine ad ea que respiciunt utilitatem et libertatem totius provincie et dicti domini episcopi et ecclesie sue Gerundensis et personarum earundem que in ipso concilio fuerint tractanda facienda et ordinanda. Et ad contradicendum et discentiendum omnibus que contra utilitate et libertate ipsius domini episcopi et ecclesie Gerundensis seu dignitatis episcopalis et personarum earum predictarum in prefato concilio quod absit ordinarentur seu etiam tractarentur promittens idem dominus episcopus michi notario supra et infra scripto tamquam publice persone predicta omnia et singula et etiam infrascripta ab ipso domino episcopo nomine dictorum procuratorum et utriusque ipsorum absentium et omnium aliorum quorum interest et intererit legitime stipulanti et recipienti se ratum et firmum perpetuo habiturum quicquid per ipsos procuratores seu eorum alterum in premissis et circa premissa actum iurans idem dominus episcopus per Deum et eius sancta .iiii^{or}. Evangelia per me notarium supra et infrascriptum coram eo posita manibus suis ad modum crucis eius pectori iunctis ipsum esse predictis impedimentis et aliis legitima impeditum. Que sunt acta et dicto domino episcopo firmata, laudata et ut premittitur iurata in Castro de Episcopali die et anno predictis, presentibus et ad hec vocatis pro testibus discreto Bernardo Stanati sacrista ecclesie de Cistella diocesis Gerundensis et Roderico de Sella clerico tonsurato cubiculario domini episcopi supradicti.

Fuit factum unum et in forma publica domino episcopo traditum.

Arxiu Diocesà de Girona, Notularum, (G-50), fol. 28 v.

L

La Bisbal, 30 octubre 1367.

Noverint universi quod die sabbati tricesima mensis octobris anno a Nativitate Domini millesimo ccllx^o septimo, hora paulo post crepusculum cum venerabilis Andreas Martineç de Vallterra miles frater et Petrus de Cervaria domicellus cognatus reverendi in Christo patris et domini domni Eneci miseracione divina episcopi Gerundensis essent personaliter constituti una cum religioso fratre Bernardo de Villacuto de ordine beati Francisci in camera studii ipsius reverendi domini episcopi quam tenet in castro de Episcopali; et ego Vincencius Carbonelli clericus et notarius publicus ipsius reverendi domini episcopi interessem personaliter in intrata ipsius camere studii fingendo aurem in ianua ipsius camere que aliquantulum stabat aperta, una cum discretis Petro Rielli ebdomedario sancti Vincenti de Bisulluno, Petro Solani abdomedario ecclesie de Episcopali et Guillermo Banyills notario publico castri de Episcopali ac cum discreto Bonanato de Ponte capellano dicte ecclesie de Episcopali procuratore phiscali dicti domini episcopi, pro audiendo et percipiendo ea que dictus religiosus frater Bernardus de Villacuto narret seu diceret eisdem venerabilis Andree de Vallterra et Petro de Cervaria et me dicto notario et aliis supradictis sit exentibus dictus religiosus frater Bernardus de Villacuto dixit prenominitis Andree de Vallterra et Petro de Cervaria plura verba que ad plenum ego dictus notarius percipere non potui eo quia loquebatur submissa voce licet possem meum fecisse, quibus verbis sic per dictum fratrem Bernardum prolati immediate dictus venerabilis Andreas Martineç respondendo replicando seu recitando verva per ipsum fratrem dicta et parlata dixit eidem fratri Bernardo quasi alta voce me dicto notario ad plenum audiente et percipiente hec vel similia verba in effectu: «Fra Bernat vós m'avets dade aquesta letra de creença de part del senyor comte d'Empúries la qual diets que ell ha scrit de sa man e la creença és aquesta que vós m'avets dit, que lo senyor comte diu que el m'afet cavaler que l'e servit per molt temps e que el sa ten molt per tengut a mi per lo servey que he fet he dits —m'o vós senyer axí de part del senyor comte». Et ille frater Bernardus respondit: «Senyer, hoc». Et iterum continuando ipsa verba dictus venerabilis Andreas Martineç dixit: «Axí matex diets que lo senyor comte ma diu hem pregua que yo jaquesca lo bisbe e que no aga cura d'el ne de ses faenes, que el e lo bisbe s'avendran ben, e que si açò vul fer que el ma donará dintra son comtat hun castell ho una vila un puxa star ben a ma honor e que'm faria desfer los daseximents; diets m'o vós axí senyer». Et dictus frater Bernardus respondit: «Senyer hoc verament». Et demum dicta responsione, replicatione seu recitatione predictorum per dictum venera-

bilem Andream Martineç facta, ac inde dictum venerabilem fratrem Bernardum ut predicatur subsecutis et factis et habitis et dictis pluribus et diversis verbis inter ipsos super huiusmodi negocio quam alios, dictus frater Bernardus dixit hec vel similia verba in effectu: «Mala avem vist micer Johan Guerau que tota la terra se'n clama e que dien que mentre que el sie ab lo comte, la terra no farà de son prou ne lo comte no serà bé ab lo bisbe». De quibus omnibus et singulis supradictis dictus Bonanatus de Ponte nomine quo supra petiit et requisivit inde sibi et dicto domino episcopo fieri et tradi tot quot petierint et habere voluerint publica instrumenta per me dictum notarium ad huiusmodi memoriam in futurum. Quibus omnibus sic ut superius continetur habitis et subsecutis dicti venerabilis Andreas Martineç de Vallterra, Petrus de Cervaria et frater Bernardus de Villacuto recesserunt ab inde et intrarunt cameram maiorem ipsius domini episcopi ubi idem dominus episcopus una cum pluribus aliis existebat; et ego dictus notarius una cum dictis testibus recessi ab inde et exivi per alia ianua que haber meatus suos versus gradarium maius lapideum ipsius castri. Et in continenti per aulam dicti castri intravi dictam cameram maiorem ipsius domini episcopi ubi idem reverendus dominus episcopus venerabilis Andreas Martineç de Valterra, Petrus de Cervaria, et frater Bernardus de Villacuto personaliter aderant una cum pluribus aliis ibidem in magna copia existentibus. Et cum fui ibidem dictus venerabilis Andreas Martineç de Valterra tenendo quandam literam in manu sua generaliter et publice coram omnibus dixit dicto domino episcopo me dicto notario audiente et ad plenum percipiente, hec vel similia verba in effectu: «Senyor veus aquesta letra de creença que m'a tramesa el senyor comte escrita de sa man e am trames a dir per fratre Bernat de Vilagut qui açí és que lo senyor comte diu que'l m'a fet cavaler e que l'e servit per molt temps e que el sa ten molt per tengut a mi per lo servehi; l'avets-m'o vós dit axí senyor fra Bernat de part del senyor comte?». Qui quidem frater Bernardus immediate respondit per hec verba: «Senyer, hoc». Et etiam continuando ipsa verba dictus venerabilis Andreas Martineç de Valterra dixit generaliter et publice ibidem fratrem Bernardum prospiciendo et loquendo seu racionando cum dicto domino episcopo: «axí masex m'a dit que'l senyor comte me diu hem pregua que jaquescha lo bisbe eque no aga cura d'el ni da ses fasenes que ell e'l bisbe se avenran ben, e que si açò vul fer que el ma donarà dintra son comtat hun castell ho una vila un pugua star bé a ma honor, e que'm fara dasfer los dasaximens; avets-m'o vós dit axí, senyer, hoc verament?» Quibus siquidem omnibus sit ut predicatur actis dictis, recitatis et subsecutis, ac etiam habitis et dictis pluribus et diversis verbis tam super huiusmodi negocio quam alios inter dictos venerabiles Andream Martineç de Valterra et fratrem Bernardum de Villacuto ac dictum revevendum dominum episcopum Gerundensem et alios ibidem existentes dictus venerabilis Andreas

Martineç de Valterra dixit immediate generaliter et publice dicto reverendo domino episcopo in presentia dicti fratris Bernardi et mei dicti notarii et testium subscriptorum ac aliorum ibidem existentium hec vel similia verba in effectu: «Axí matex diu senyor frare Bernat que mala han vist micer Johan Guerau que tota la terra se'n clama e que dien que mentre el sie ab lo comte la terra no farà de son prou ne lo comte no será ben ab lo bisbe». Et immediate prolatis dictis verbis dictus venerabilis Andreas de Valterra prospexit dictum fratrem Bernardum de Villacuto ibidem interessenti et sibi dixit: «Avets-m'o dit senyer vós axí?» Qui frater Bernardus incontinenti respondit per hec verba: «Senyer, hoc». Et hiis verbis sic dictis et prolatis ac responsione inde subsequuta, dictus venerabilis

Andreas Martineç tradidit michi dicto notario in presencia dicti fratris Bernardi et testium subscriptorum ac omnium ibidem existentium dictam literam credentie subsequente: «Mossèn n'Andreu: Pregam-vos que donets fe açò que frare Bernat de Vilagut vos dirà de part nostra. Scrita de nostra man sots nostre anell sacret, a Castelló a .xxix. de octubre. Lo comte d'Empuries». De quibus omnibus et singulis supradictis dictus reverendus dominus episcopus tunc petiit et requisivit inde sibi fieri et tradi tot quot petierit et habere voluerit publicum e publica instrumentum et instrumenta per me notarium supra et infrascriptum ad abendum rei geste memoriam in futurum. Quequidem omnia fuerunt acta ut superius continetur die, hora, locis, mense et anno supradictis, et presentibus et ad hec pro testibus evocatis specialiter et assumptis scilicet predictis Petro Rielli ebdomedario sancti Vincencii de Bisulluno, Petro Solani ebdomedario ecclesie de Episcopali et Guillermo Banyils notario publico castri Episcopalis ac me dicto Vincencio Carbonelli notario qui predictis omnibus una cum prenotatis testibus et requisitus presens interfui.

Arxiu Diocesà de Girona, Notularum, (G-50), fol. 29.

LI

Barcelona, 30 desembre 1367.

Petrus etc. Dilecto consiliario nostro Garcie de Loriç militi, genti vices gubernatoris in regno Valencie vel eius locumtenenti. Salutem et dilectionem. Cum nos per viam compromissi cum prelati et personis ecclesiasticis provincie Terrachone super universis gravaminibus iniuriis et preiudiciis per ipsos prelatos et personas ecclesiasticas contra nos et officiales nostros, seu in preiudicium regaliarum et iurim nostrorum, et e converso per nos et officiales nostros contra dictos prelatos et personas ecclesiasticas seu in eorum preiudicium factis et irrogatis venire ad decisionem seu com-

posicionem et avinenciam intendamus. Et propterea sic nobis quod plenissimum necessarium ut de gravaminibus, iniuriis et preiudiciis per dictos prelatos et personas ecclesiasticas nobis et officialibus nostris factis certificationem plenariam habeamus, ideo vobis dicimus et mandamus quatinus de omnibus et singulis gravaminibus, iniuriis, et preiudiciis in dicta civitate et eius terminis per ipsos prelatos et personas ecclesiasticas quascumque et qualitercumque factis et illatis contra nos et officiales nostros, seu in preiudicium regalarum et iurium nostrorum informationem recipere et in illis partibus in quibus tractare non poteritis per certam personam ad hec idoneam recipere facere non tardetis. Que recepte eanden ad nostran curiam vestri sigilli munimine interclusam. Datum Barchinone xxx die decembris anno a Nativitate Domini m^o ccc^o lx^o septimo. Visa Rex.

Dominus rex mandavit michi
Franciscus Castilionis pro.

Similis litera fuit missa Francisco Marrades baiulo generali regni Valentiae. Datam Barchinone die et anno predictis. Vista Rex.

Idem.

Arxiu de la Corona d'Aragó, Cancelleria, Registre 1.774, fol 138 v.